

VERENIGDE COMMISSIES VOOR
HET BEDRIJFSLEVEN, HET
WETENSCHAPSBELEID, HET
ONDERWIJS, DE NATIONALE
WETENSCHAPPELIJKE EN
CULTURELE INSTELLINGEN, DE
MIDDENSTAND EN DE
LANDBOUW EN VOOR DE
BINNENLANDSE ZAKEN, DE
ALGEMENE ZAKEN EN HET
OPENBAAR AMBT

COMMISSIONS REUNIES DE
L'ÉCONOMIE, DE LA POLITIQUE
SCIENTIFIQUE, DE L'ÉDUCATION,
DES INSTITUTIONS
SCIENTIFIQUES ET
CULTURELLES NATIONALES, DES
CLASSES MOYENNES ET DE
L'AGRICULTURE ET DE
L'INTERIEUR, DES AFFAIRES
GENERALES ET DE LA FONCTION
PUBLIQUE

van

du

WOENSDAG 3 SEPTEMBER 2014

MERCREDI 3 SEPTEMBRE 2014

Namiddag

Après-midi

De vergadering wordt geopend om 14.37 uur en voorgezeten door mevrouw Karine Lalieux en de heer Siegfried Bracke.

La séance est ouverte à 14.37 heures et présidée par Mme Karine Lalieux et M. Siegfried Bracke.

Hoorzittingen over de problematiek van de elektriciteitsbevoorrading

Auditions sur la problématique de l'approvisionnement en électricité

01 Hoorzitting van de heer Jan Bens, directeur-generaal van het FANC

01 Audition de M. Jan Bens, directeur général de l'AFCN

La **présidente**: Nous allons ouvrir cette réunion commune des commissions de l'Intérieur et de l'Économie. Nous vous proposons de commencer par une présentation de l'Agence fédérale de Contrôle nucléaire. Puis, chacun d'entre vous pourra poser des questions relatives à la sécurité nucléaire. Ensuite, nous parlerons d'Elia. Il s'agit en effet de ne pas confondre les problèmes de sécurité nucléaire et de sécurité d'approvisionnement. Je pense qu'ainsi le débat gagnera en clarté.

Bien entendu, étant donné que nous sommes nombreux en raison de l'importance du débat, nous demandons à chacun d'être succinct et d'éviter de trop grands développements.

Sommes-nous d'accord sur cette manière de travailler? (*Assentiment*)

Je vous remercie.

De **voorzitter**: Namens u allen verwelkom ik de heer Jan Bens, directeur-generaal van het FANC en de heer Vandenberghe van Elia. De heer Vandenberghe is vergezeld van mevrouw Tant en de heer Damilot, die ik ook verwelkom.

Zoals mijn collega heeft gezegd, beginnen wij met het FANC en de uiteenzetting daarover. Vervolgens zullen wij vragen stellen.

Mijnheer Bens, u hebt het woord. Er komt een presentatie. Bijgevolg zullen wij van plaats moeten wisselen. Mijnheer Bens, zodra de technische installatie klaar is, kunt u beginnen.

01.01 Jan Bens: Mijnheer de voorzitter, mevrouw de voorzitter, geachte leden, bedankt voor de uitnodiging om wat toelichting te komen geven over de toestand van de kerncentrales in België.

Vooraleer ik aan die toelichting begin, had ik graag even het FANC gesitueerd, het Federaal Agentschap voor Nucleaire Controle. Onze hoofdmissie is de bescherming van de bevolking, de werknemers en het leefmilieu tegen de schadelijke effecten van radioactiviteit. Zaken zoals de energiebevoorrading komen, zoals de voorzitter in de inleiding al heeft gezegd, mijn collega's van Elia toe, die daarop straks zullen ingaan.

Om de gedachten te vestigen, heb ik in mijn *slides* ook een stuk opgenomen uit de wet omtrent de kernuitstap. Die wet, goedgekeurd in 2003 en in december 2013 nog gewijzigd, bepaalt voor de zeven reactoren een datum waarop de elektriciteitsproductie moet stoppen.

Ik bespreek nu de verschillende sites, waarvan als eerste Tihange 1.

En ce qui concerne le site de Tihange 1, dont la fermeture est prévue le 1er octobre 2025, cette centrale est en état normal de fonctionnement. Cependant, pour l'instant, elle est à l'arrêt pour le rechargement planifié. Tihange 1 a un cycle de dix-huit mois pour ses arrêts de rechargement. Les mois de septembre et octobre étaient prévus pour cela.

Compte tenu de la situation, Electrabel a décidé de raccourcir la durée de cet arrêt, qui était normalement planifié pour sept ou huit semaines, afin que la centrale soit de nouveau disponible fin octobre - début novembre. La période de rechargement sert à recharger le cœur, remettre du combustible frais, opérer des travaux de maintenance et de contrôle normaux, ainsi que des travaux d'amélioration.

Ces derniers sont spécifiques à l'arrêt de tranche de cette année-ci: ils sont dus à la réévaluation périodique décennale de la sûreté. Des investissements d'amélioration de la conception ont été décidés – *design upgrades*, comme on dit dans le jargon. De plus, certains travaux doivent être faits dans le cadre des stress tests post-Fukushima. Nous avons défini un programme d'investissement pour les centrales: une partie de ces investissements vont se faire durant cet arrêt de tranche.

Quand Electrabel a décidé de raccourcir la durée de celui-ci, nous avons analysé quels travaux il était absolument nécessaire d'accomplir en ce mois de septembre du point de vue de la sûreté. Les autres travaux qui ne sont pas aussi urgents seront réalisés lors d'un arrêt planifié aux mois de juin et juillet de l'année prochaine. Electrabel s'était principalement engagée à faire ces travaux avant le quarantième anniversaire de la tranche, au 1er octobre 2015. Le prochain arrêt est prévu en 2016 pour le rechargement du cœur et les travaux d'entretien normaux.

En ce qui concerne Tihange 2, la date d'arrêt prévue est le 1er février 2023. Il s'agit d'un des deux réacteurs qui présentent des défauts dus à l'hydrogène dans la cuve du réacteur. Le 26 mars de cette année-ci, nous nous sommes rendu compte que, suite aux essais que l'Agence avait demandé de faire sur les échantillons – de les irradier –, ces tests d'irradiation présentaient des résultats inattendus. Comme nous ne comprenions pas très bien à quoi c'était dû, nous avons décidé d'arrêter les réacteurs de Tihange 2 et de Doel 3, qui est dans le même état.

Entre-temps, Electrabel a réalisé des études supplémentaires, des essais d'irradiation qui se poursuivent encore maintenant au Centre de recherche de Mol, dans le réacteur BR-2 (Belgian Reactor nr 2).

Encore hier après-midi, j'ai participé à une réunion avec Electrabel qui nous a informés de l'état des travaux et des essais à venir. Les premiers résultats tout à fait bruts confirment ceux que nous avons en mars. Il y a un effet d'irradiation sur l'acier comportant des défauts dus à l'hydrogène et le mécanisme qui cause cet effet inattendu n'est toujours pas connu. Avant de redémarrer, les conditions de l'Agence restent toujours les mêmes. Il faut d'abord pouvoir expliquer les phénomènes. Avec ces nouvelles connaissances, il s'agit de réécrire un dossier de justification de la sûreté du réacteur.

La cuve est un équipement très spécial du réacteur. Tout peut se casser dans une centrale nucléaire. Les systèmes de sûreté interviennent pour pallier cela. Mais la cuve du réacteur ne peut pas se casser. Nous sommes donc beaucoup plus stricts. Electrabel promet d'obtenir les résultats en automne. À mon avis, cela sera plutôt pour la fin de l'automne que le début.

Quand Electrabel aura remis ses dossiers, l'Agence fédérale pourra aussi réaliser ses propres examens par ses experts, assistés – comme c'était le cas il y a deux ans – par un panel d'experts scientifiques, aussi bien belges qu'internationaux. Ces personnes auront aussi besoin d'un certain temps pour évaluer les résultats. Pour le moment, Tihange 2 est à l'arrêt.

Tihange 3 est une centrale normale, opérationnelle. La date de fermeture est prévue le 1er septembre 2025. Un arrêt intermédiaire est programmé au cours du printemps de 2015. Divers travaux importants sont prévus. D'une part, le rechargement et le renouvellement des travaux d'entretien habituels. D'autre part, le couvercle de la cuve, qui présente certains défauts, sera également changé. C'est un dossier qui traîne depuis plusieurs années. Enfin, des travaux d'amélioration suite aux études stress tests et aux évaluations périodiques de la sûreté.

Doel 1, waarvan de wettelijke stop gepland is voor 15 februari 2015, is op dit ogenblik volledig operationeel. Het is belangrijk te weten dat Electrabel het beheer van de splijtstof van zowel Doel 1 als Doel 2 geoptimaliseerd heeft, zodat op 15 januari van volgend jaar, en voor Doel 2 op 15 december, alle splijtstof echt opgebruikt zal zijn. De reactor zal dan ook technisch uitdoven, bij gebrek aan splijtstof.

Ook moet worden opgemerkt dat de tienjaarlijkse veiligheidsevaluatie overal gepland is. Voor Doel 1 gebeurde die vroeger al, ter voorbereiding van een eventuele verlenging. Op het ogenblik dat de beslissing tot sluiting definitief werd, is de studie geheroriënteerd naar: wat moeten wij doen om de veiligheid te garanderen in de periode van stopzetting en in de daaropvolgende periode van ontmanteling?

Voor Doel 2 geldt hetzelfde verhaal. Doel 2 draait op dit ogenblik op vollast. De splijtstof daar zal opgebruikt zijn tegen 1 december 2015. Er is een heel korte stop gepland voor herlading, om de splijtstof anders te schikken om ze maximaal te kunnen benutten. Ook voor Doel 2 geldt de opmerking over de veiligheidsevaluatie. De studie is geheroriënteerd met het oog op de definitieve stopzetting en ontmanteling.

Voor Doel 3 geldt exact hetzelfde verhaal als voor Tihange 2. De bestralingsploegen en de studies zijn gemeenschappelijk voor deze beide reactoren. De resultaten en vereisten van het FANC zijn dezelfde. Alleen de specifieke studies naar het structureel gedrag van de reactorhuizen van Doel 3 en Tihange 2 verschillen uiteraard, omdat die huizen andere indicaties vertonen.

Ten slotte is er Doel 4, die normaal moet sluiten op 1 juli 2025. Zoals u weet vond daar vorige maand, op 5 augustus, een zwaar incident plaats. Door een bewuste manuele handeling is de noodafslaat van de smeeroilie van de turbine geopend, waardoor de turbine plots zonder smering is gevallen. Dat heeft uiteraard tot aanzienlijke schade geleid, zowel aan de lagers van de turbine als aan de schoepen van de turbine. De lagers moeten worden vervangen. Daar heeft men de wisselstukken voor, dus dat is goed nieuws. Voor de turbine moeten echter nieuwe stukken gemaakt worden. Naar ik van Electrabel hoor heeft het een aantal constructeurs sterk onder druk gezet om dat zo snel mogelijk te doen.

Zij kondigen op hun Transparency website nog altijd eind december als datum aan. Als alles goed verloopt, als de constructeurs daar de nodige prioriteit aan geven en als er geen technische moeilijkheden opduiken tijdens de vervangingswerken, dan lijkt het mij realistisch dat december haalbaar is. De toestand van de turbine behoort niet tot mijn bevoegdheden, maar dat is wat ik daarover hoor van Electrabel zelf.

Het gerechtelijk onderzoek over het incident is in handen van het parket. Er werd absolute geheimhouding gevraagd over alle elementen die met het incident te maken hebben. Wij hebben er natuurlijk ook de les uit getrokken dat zo iets kan, dat iemand van binnenuit een dergelijke kwaadwillige daad kan stellen. Wij hebben ondertussen aan exploitant Electrabel, zowel voor Doel 4 als voor de andere reactoren van Doel en Tihange, een aantal maatregelen opgelegd om de beveiliging, de toegang en de controles te versterken. De maatregelen in verband met de beveiliging hangen wij niet aan de grote klok, om mensen met slechte bedoelingen niet op verkeerde gedachten te brengen. Ik kan u daarover niet heel veel meer zeggen.

Tot slot nog één opmerking. De volgende stilstand van Doel 4, gepland voor herlading en gelijkaardig aan wat in Tihange 3 zal gebeuren met een nieuw deksel en een aantal verbeteringswerken naar aanleiding van de stresstests, is gepland voor het derde kwartaal van 2015. Met de langdurige stilstand die zeker een viertal maanden zal duren, moeten wij nu wel zien of die herlading niet verschoven moet worden. Electrabel zal daarover een standpunt moeten innemen.

Dat is de toestand van de zeven vermogensreactoren in België. Ik begrijp dat u daarover nu vragen wilt stellen.

De **voorzitter**: Dank u, mijnheer Bens.

De heren Wollants, Thiébaud, Clarinval, Nollet, Calvo, Van Hees en Carcaci en de dames Dierick, Matz, Jiroflée en Gerkens krijgen nu het woord over de problematiek van de beveiliging.

01.02 Bert Wollants (N-VA): Mijnheer Bens, ik dank u voor uw uiteenzetting over de stand van zaken.

Er is heel wat te doen geweest over het dossier. Als ik het goed begrijp, hebben wij vandaag de bevestiging van de resultaten met betrekking tot de waterstofvlokken in de reactorvaten. Zij komen overeen met wat in maart al werd vastgesteld.

Is er vandaag in uw opinie al een conclusie uit te trekken voor de toekomst? In de pers hebben verschillende mensen daaraan al conclusies verbonden. Ik zou graag weten of daarvoor effectief enige grond is. Het is immers makkelijk een uitspraak te doen zonder te weten wat er exact aan de hand is.

Ik heb een tweede vraag over de nooduitlaat en de beveiliging ervan bij Doel 4. Zijn er internationale normen bepaald hoe zo iets moet worden beveiligd? Ik weet wel dat het niet noodzakelijk rechtstreeks is gelinkt aan het nucleaire deel, maar ik kan mij indenken dat het ook een rol speelt als u de zaken bekijkt. Vindt u dat de centrale eigenlijk niet goed beveiligd was? Met andere woorden, zijn er andere centrales in de wereld waar strengere normen bestaan of heeft men de klassieke normen toegepast die overal gelden?

Kunt u ons meer vertellen over de nooduitlaat? Ik begrijp dat het allemaal zeer gevoelig ligt, maar voor een goed begrip zou het nuttig zijn dat wij daarover wat meer te weten komen.

Wat de Long-Term Operation betreft, is er het project van Tihange 1. In het verleden zijn er nog projecten opgestart en nadien weer – voorlopig – stopgezet. Wat zou eventueel de verdere doorlooptijd zijn om een dergelijk LTO-project goedgekeurd te krijgen, bijvoorbeeld voor Doel 1 en Doel 2?

Mijn derde vraag gaat over de brandstof. In de presentatie wordt vermeld dat de brandstof op zal zijn tegen respectievelijk februari en december. Moeten wij begrijpen dat zij op zal zijn in februari en december of misschien al een eind daarvoor? Dat bleek niet duidelijk uit de presentatie. Met andere woorden, draaien de centrales door tot februari en december of zal de brandstof vroeger zijn opgebruikt? Dat lijkt mij interessant om te weten, zodat wij daarop een goed zicht krijgen.

01.03 Éric Thiébaud (PS): Monsieur le président, je voudrais également remercier M. Bens pour son exposé. En effet, il dresse un bon tableau de l'architecture de la production nucléaire de notre pays; il remet parfaitement en place les idées des parlementaires sur cette situation.

J'ai néanmoins quelques questions.

Les microfissures constituent un problème dont le parlement s'est saisi depuis quelque temps déjà, notamment en sous-commission Sécurité nucléaire; vous y aviez déjà donné un exposé, mais plus technique que celui d'aujourd'hui.

Cependant, je m'interroge quant aux résultats. Dans un premier temps, nous avons obtenu les résultats relatifs à des échantillons pris sur un élément métallique qui présentait les mêmes défauts que la cuve de nos réacteurs. Ensuite, il a été constaté certains soucis sur ces échantillons. Il a alors été projeté d'irradier ces éléments de manière similaire au métal des cuves en activité afin d'observer l'effet de l'irradiation sur le matériau. Ce sont ces résultats que nous attendons depuis longtemps.

L'Écho de la semaine dernière publiait une interview dans laquelle vous affirmiez qu'Electrabel ne dévoilait pas suffisamment ses cartes se rapportant à ces tests, que vous aimeriez recevoir davantage d'informations. Aujourd'hui, vous avouez en avoir obtenu puisque vous avez eu une réunion après laquelle vous pouvez vous montrer plus précis. J'essaie de bien tout décoder.

À présent, j'estime qu'il manque encore pour l'instant de savoir ce qui compte être fait suite à l'obtention de ces résultats. On nous dit attendre les résultats; une fois ceux-là obtenus, il s'agirait d'en obtenir d'autres. Donc nous sommes en perpétuelle attente de résultats sans nous fournir les scénarios possibles selon les

résultats. J'aimerais vous entendre un peu plus à ce sujet. Quels sont les risques en fonction des résultats donnés officiellement?

Pour Doel 4, nous savons que l'incident s'est produit dans la zone non nucléaire. En fin de compte, les compétences de l'Agence s'exercent-elles sur l'ensemble de l'installation? Dans quelle mesure devrez-vous donner votre autorisation pour sa remise en service? Pouvez-vous nous expliquer comment cela se passera pratiquement?

Enfin, vous annoncez dans la presse que Doel 4 pourrait être remis en service plus tôt que la fin de l'année. Pourtant, aujourd'hui, vous ne nous le confirmez pas.

En ce qui concerne les microfissures, comment expliquez-vous la lenteur d'Electrabel? Ces tests prennent-ils vraiment autant de temps?

Nous sommes rassurés d'entendre que la sécurité des citoyens, des travailleurs et de l'environnement prime sur la sécurité d'approvisionnement.

01.04 David Clarinval (MR): Monsieur Bens, je vous remercie pour cette présentation très claire de la situation.

En ce qui concerne les essais réalisés, vous évoquez des résultats bruts, sur base desquels vous dites que l'effet d'irradiation a l'air de se confirmer. Cela incite à penser que ce qui a été relevé lors de la dernière réunion de la sous-commission Sécurité nucléaire s'avère fondé. Pouvez-vous nous en dire un peu plus sur ces résultats bruts? J'ai lu dans la presse ce week-end que vous sembliez dans l'expectative quant à ces résultats. Quels éléments nouveaux ont-ils été portés à votre connaissance depuis samedi?

Quelle sera la procédure? Allez-vous utiliser la même procédure que pour les premiers tests? Pouvez-vous nous en dire plus concernant le panel scientifique international?

En ce qui concerne Doel 1 et Doel 2, quel serait le délai pour une éventuelle prolongation de ces deux réacteurs? Il est évident que s'il faut fermer Tihange 2 et Doel 3, cela remet inévitablement en question le calendrier de sortie du nucléaire. Quel serait le délai d'une remise en route de Doel 1 et Doel 2, en tenant compte du fait qu'il faudra du nouveau combustible, qu'il faudra réaliser des investissements et des améliorations et qu'il faudra intégrer les stress tests?

Un autre point que je souhaite aborder est la problématique du sabotage de Doel 4. Selon la presse, pour réparer le sabotage en question, Electrabel évoque un délai nécessaire allant jusqu'au mois de décembre. Comme l'a souligné mon collègue, Bert Wollants, on pourrait aussi imaginer que Doel 1 ferme un mois plus tôt en raison d'absence de carburant. Il est question du mois de février mais imaginons qu'il ferme en janvier, et que, par ailleurs la relance de Doel 4 prévue pour décembre n'intervienne qu'en janvier, plus aucun de ces réacteurs ne serait dès lors en fonction en janvier. Êtes-vous certain que ce délai fixé au mois de décembre sera tenu? Le mois de janvier 2015 sera fondamental pour passer cet hiver.

01.05 Leen Dierick (CD&V): Mijnheer de voorzitter, mijnheer Bens, ik dank u voor uw toelichting over de verschillende kernreactoren in ons land.

De collega's hebben al heel wat vragen gesteld. Ik zal die niet herhalen. Ik heb nog twee vragen voor u.

Mijn eerste vraag betreft Doel 3 en Tihange 2. Mijnheer Bens, u zegt dat u zaterdag een vergadering hebt gehad met Electrabel en dat daar de tussentijdse resultaten werden meegedeeld. Zijn er op basis van die resultaten al dan niet indicaties dat deze reactoren zullen worden heropgestart? Of is het nu nog te voorbarig om dit al te zeggen? In de media werd reeds gelanceerd dat zij zeker niet meer zullen worden heropgestart. Is dit nieuws al dan niet te voorbarig? Ik neem aan dat u wel nog zult wachten op de definitieve resultaten. U hebt ook aangekondigd dat u zou gaan samenzitten met uw eigen en internationale deskundigen. Staat reeds vast over welke internationale deskundigen het zal gaan? Zal het gaan om dezelfde leden van de vorige panelgroep? Zijn zij reeds op de hoogte gebracht van de tussentijdse resultaten? De definitieve resultaten worden in het najaar verwacht. Hoelang zal het dan nog duren vooraleer er een definitief advies komt vanuit het FANC? Hoelang zal het duren om alle internationale deskundigen samen te krijgen? Aan welke timing mogen wij ons verwachten voor het krijgen van een definitief uitsluitsel?

Ten tweede, inzake Tihange 1 heeft Electrabel beslist om de tienjaarlijkse revisie aan te passen. U beklemtoonde vrij sterk dat Electrabel dit had beslist. Ik neem echter aan dat dit in overleg met en na advies en goedkeuring van het FANC is gebeurd. Ik neem ook aan dat de opsplitsing van de revisie geen risico's inhoudt.

01.06 Ine Somers (Open Vld): Mijnheer de voorzitter, mijnheer Bens, ik dank u voor de toelichting. Er werden al veel vragen gesteld. Ik zal het dus kort houden.

Mijn eerste vraag betreft Tihange 2 en Doel 3. U zegt dat u op basis van de eerste resultaten het bestralingseffect kunt bevestigen, maar dat de werkelijke reden nog niet gevonden is.

Vindt het FANC dat dit tussentijds onderzoeksresultaat volstaat? Bestaat er geen mogelijkheid om meer gedetailleerde informatie te krijgen? Welke testen en studies werden er uitgevoerd? Wat zijn de meer gedetailleerde resultaten daarvan?

Indien u daarover niet beschikt, op welke manier denkt u daarover te kunnen beschikken? Ik meen toch dat het bijzonder belangrijk is dat het FANC meer gedetailleerd weet wat er allemaal al is gedaan in het kader van het onderzoek bij Doel 3 en Tihange 2.

Kunt u op een of andere manier, via de regering of via een andere weg, aan meer informatie geraken dan wat wij nu hebben gekregen, tenzij u nu nog een verdere verduidelijking kunt geven.

Wat Doel 4 betreft, heb ik nog een bijkomende vraag. Is er een vorm van *peer review* gedaan bij andere nucleaire regulatoren, bijvoorbeeld in de buurlanden? Hoe pakt men daar de veiligheid in niet-nucleaire zones aan? Zijn er geen kleine ingrepen ter verbetering die België op korte termijn kan toepassen?

01.07 Karin Jiroflée (sp.a): Mijnheer de voorzitter, mijnheer Bens, ik dank u voor uw bondige, maar duidelijke uiteenzetting.

Ik heb nog een aantal vragen.

Ten eerste, wat Doel 4 betreft, zegt u dat er daar duidelijk een probleem met de veiligheid was, maar dat u daarover niet veel meer kunt zeggen. Ik heb daarvoor alle begrip, maar ik verneem graag op welke manier er een probleem is met de veiligheid. Is er een structurele onderbeveiliging die er altijd is geweest of is het toeval? Kunnen wij daarover wat meer uitleg krijgen?

U zegt dat in de andere centrales extra maatregelen worden genomen. Wat zijn die extra maatregelen? Werd ervoor gezorgd dat zoiets zich geen tweede keer kan voordoen?

Als ik u goed heb begrepen, stelt u het heropstarten van Doel 4 in het vooruitzicht voor december.

Ik heb begrepen dat een en ander zal moeten worden nagekeken. Zal Doel 4 dan onmiddellijk terug draaien, of volgt er eerst een proefperiode, een heropstartperiode? Zal er onmiddellijk elektriciteit geproduceerd worden of zal dat nog langer duren? Op welke manier zal daarover gecommuniceerd worden? Zullen wij dat ook heel duidelijk weten?

Over Tihange 2 en Doel 3 zou in de herfst gecommuniceerd worden. Op welke manier dat zal gebeuren, hadden wij ook wel graag geweten. Zal er dan definitief uitsluitel zijn, of zullen er bijkomende nazichten en tests volgen?

Wat ons ook wel interesseert, maar wat ik hier nog niet direct heb gehoord, is het Europese aspect. In enkele van onze buurlanden zijn gelijkaardige centrales actief. Hebben de huidige gebeurtenissen bij Tihange 2 en Doel 3 ook effect op onze buurlanden of op de manier waarop er daar met gelijkaardige centrales zal worden omgegaan? Onrechtstreeks heeft dat dan weer effect, denken wij, op de gehele energiebevoorrading in onze regio. Wij vragen ons af in welke mate de Belgische resultaten geëxtrapoleerd zullen worden naar andere, gelijkaardige reactoren.

De volgende vraag is ook absoluut niet onbelangrijk. Wij zijn nogal verontrust over het feit dat sommige collega's ervan uitgaan dat Doel 1 en Doel 2 eventueel langer zullen kunnen draaien. U zegt dat de splijtstof ongeveer in februari 2015 op zal zijn. Daarbij heb ik twee concrete vragen. Ten eerste, is dat dan een

onomkeerbaar proces, of zijn er nog mogelijkheden voor een voortzetting, voor diegenen die ervan dromen om Doel 1 en Doel 2 nog langer open te houden?

Ten tweede, wat met de maanden daarvoor als het inderdaad gaat over een onomkeerbaar proces? Zal er dan minder elektriciteit worden geproduceerd? Of is dit een proces dat op een bepaald moment in zijn geheel stopt?

01.08 Jean-Marc Nollet (Ecolo-Groen): Monsieur Bens, je ne reviendrai pas sur les points qui ont déjà été abordés. Votre réponse sera sans doute plus fondamentale que cette question. Peut-on, oui ou non, prolonger techniquement – politiquement, c'est autre chose – Doel 1 et Doel 2? Si les choses sont claires à l'issue de cette réunion, cela aidera tout le monde.

Ensuite, à propos de Tihange 1 – mais cette question a aussi déjà été posée –, avez-vous bien validé les évolutions du calendrier de révisions décennales? La sûreté a-t-elle été complètement validée?

Mes propres questions portent sur d'autres aspects. Votre déclaration initiale selon laquelle les derniers tests confirment, à ce stade, ce qui a été dit à propos de Tihange 2 et de Doel 3 a de quoi nous interpellé. En même temps, vous dites que les mécanismes ayant entraîné ce problème ne sont toujours pas connus.

Dans quel délai ces centrales pourraient-elles rouvrir? Si j'ai bien compris, un travail interne est d'abord accompli par l'opérateur – ce qui nous mènerait environ jusqu'au mois de décembre. Ensuite, il y a votre propre validation avec l'aide d'acteurs internationaux. C'est bien entendu tout à fait nécessaire. Selon vous, quelle est la date la plus proche possible? Je ne dis pas que nous connaissons les résultats définitifs à ce moment-là. Il s'agit de voir si l'une des hypothèses évoquées lors de la précédente réunion tient toujours la route – à savoir que cela pourrait être relancé, selon certaines conditions, avant l'hiver qui s'annonce.

Toujours au sujet de Tihange 2 et Doel 3, les résultats des tests actuellement en votre possession ont-ils un impact potentiel sur d'autres réacteurs en Europe et dans le monde, suivant les procédures d'information qui sont connues sur le plan international en termes de sécurité nucléaire? Bref, quel est l'état de vos contacts avec les autorités internationales?

Je dirai encore un mot sur Tihange 3, puisque vous nous rappelez que le couvercle de Tihange 3 pose également problème et que l'on profitera de la révision pour le modifier. Y a-t-il un lien possible avec ce qui a été découvert au niveau des fissures dans Tihange 2 et Doel 3?

Enfin, pour ce qui est de Doel 4, je trouve hallucinant que, dans ce milieu que l'on nous présente comme étant si sûr, si sécurisé avec des contrôles pas possibles, des interdictions d'accès, etc., on en soit arrivé à une fuite de 65 000 litres! Ce n'est pas une baignoire! C'est une piscine! Il faut se rendre compte de ce que cela représente. Est-ce actionné manuellement ou électroniquement? N'y a-t-il pas un mécanisme automatique de contrôle avant que 65 000 litres ne puissent s'écouler et que la turbine continue à fonctionner? Au-delà de l'enquête judiciaire, techniquement, n'y a-t-il pas là un problème fondamental dans un milieu que l'on présente comme étant aussi sûr? Cela pourrait tout simplement être évité par les procédures internes. Bref, je suis très dubitatif. Même si je respecte le fait que les éléments d'ordre judiciaire ne nous soient pas communiqués, je m'interroge, au-delà de ces éléments d'ordre judiciaire, sur les procédures à la suite de l'acte de vandalisme. Vous parlez de collaborateurs. Cela signifie-t-il que l'hypothèse d'une intervention externe est déjà exclue? Quand vous parlez de collaborateurs, ce sont inévitablement des personnes internes. Je tenais à ce que vous puissiez préciser cela. Comme je l'ai déjà évoqué lors de la précédente réunion, il y a possibilité de réunir une commission à huis clos si nécessaire. Nous verrons en fonction des échanges.

J'en termine par une considération générale. Nous disposons de sept réacteurs en Belgique. Pour faire le point sur la situation, nous sommes obligés d'analyser chacun d'entre eux, d'autant plus que quasiment tous présentent des problèmes. Au détour de tout ce qui se passe et qui a été révélé dans les faits et dans l'actualité ces mois-ci, je me demande s'il ne faudrait pas se poser plus fondamentalement la question des mécanismes de contrôle et de sûreté. Est-il normal que les opérateurs aient à ce point la main sur les premières analyses et que vous soyez dépendants de ce qui se passe, de ce que donne ou pas l'opérateur? Ne devrions-nous pas mettre en place un autre mécanisme plus intrusif dans lequel l'Agence fédérale aurait elle-même la possibilité de venir faire les tests en direct, davantage qu'aujourd'hui et non pas en seconde ligne? Cette transparence et cette capacité d'intervention ne sont-elles pas un réel besoin dans un monde que l'on sait relativement clos et hermétique mais qui ne nous met pas à l'abri de nombreux incidents?

01.09 Vanessa Matz (cdH): Monsieur le président, je remercie l'intervenant pour son exposé

Il n'est jamais inutile d'insister sur la question du timing. Une fois que nous aurons les résultats des tests complémentaires pour Doel 3 et Tihange 2 et quand vous aurez réuni le panel d'experts, combien de temps faudra-t-il pour arriver à une décision pour ces deux réacteurs? Il est important d'insister là-dessus au vu de nos précédentes réunions de commission sur cette question.

Beaucoup ont évoqué votre interview dans *L'Écho*. J'en prendrai deux extraits. Le 30 août, vous avez déclaré qu'Electrabel se tirait une balle dans le pied en ne communiquant pas mieux et que s'ils voulaient une décision rapide, ils devaient transmettre rapidement l'information. Estimez-vous qu'il y a un manque de transparence de l'opérateur dans ce dossier? Jugez-vous suffisantes les informations qui vous ont été transmises?

Dans cette interview, vous mentionnez également que: "Nous sommes en train de manger les marges de sécurité. À un moment donné, on ne peut plus aller plus loin." Que voulez-vous dire par là? Aucun collègue n'est revenu sur cette déclaration alors qu'elle me semble importante. Pouvez-vous donner un éclairage complémentaire sur ce que vous souhaitiez dire quand vous avez formulé cette réponse à propos d'une donnée technique?

01.10 Marco Van Hees (PTB-GO!): Monsieur le président, en ce qui concerne Doel 4, il est assez impressionnant de constater un sabotage dans une zone aussi sensible qu'une centrale nucléaire! Aujourd'hui, nous avons pris en compte les risques que cela pouvait comporter.

Pour Doel 4 et pour les autres centrales, des mesures ont-elles déjà été prises effectivement? Même si je comprends que le secret soit important, pouvez-vous nous donner des indications sur ces mesures?

Existe-t-il une possibilité que les centrales de Doel 3 et Tihange 2 ne soient jamais rouvertes? Les difficultés auxquelles elles sont confrontées pourraient-elles s'avérer insurmontables? Si ces centrales n'étaient pas rouvertes, que pourrait-on dessiner comme parc nucléaire, pas seulement pour cet hiver, mais pour l'hiver suivant, vu que d'autres centrales doivent fermer d'ici là?

01.11 Aldo Carcaci (PP): Monsieur le président, je m'associe à mes collègues pour remercier l'intervenant.

Un certain nombre des questions que je souhaitais poser l'ont déjà été. Cependant, il m'en reste trois.

Pourquoi les tests destructifs ont-ils été réalisés sur des échantillons non représentatifs? Il semble en effet que les échantillons incriminés n'ont pas la même couche d'inox que celle qui recouvre les parois de nos cuves.

Ma deuxième question est liée à la capacité de l'alliage et aux micro-inclusions. Il semble, après avoir questionné quelques spécialistes, que les fissures qui ont été découvertes sont parallèles et non pas perpendiculaires et que le danger en cas de choc thermique résulte de fissures perpendiculaires à la cuve. Est-ce exact?

Enfin, quels sont les résultats des analyses d'AIB-Vinçotte? Pourquoi n'ont-ils pas été publiés?

01.12 Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Mijnheer de voorzitter, ik zou uiteraard ook de heer Bens willen bedanken voor zijn komst.

Mijnheer Bens, ik stel vast dat telkens u naar deze commissie komt er sprake is van een bijkomend nucleair probleem. Wij hebben de afgelopen maanden het traject mogen opvolgen. De collega's hebben ook al mogen vaststellen dat de problemen aan ons nucleair park aanzienlijk zijn, en er komen alleen maar problemen bij. Elke keer dat u naar hier komt, duikt er een nieuw probleem op. Het is mijn oprechte overtuiging dat het agentschap kort op de bal speelt en alles probeert te doen om dit in goede banen te leiden, maar ik kan alleen maar vaststellen dat er telkens weer een probleem opduikt en men op zoek moet gaan naar nieuwe oplossingen.

Als er scheurtjes worden vastgesteld, doet men bijkomende analyses. Als er een probleem is van fysieke beveiliging, worden bijkomende maatregelen genomen. Ondanks het engagement en de expertise van het

agentschap wordt u steeds tot reacties gedwongen. Nucleaire beveiliging en veiligheid worden nochtans het beste proactief benaderd.

Dit alles als voorafgaande opmerking, mijnheer de voorzitter.

Ik kom dan tot mijn vragen inzake Doel 3 en Tihange 2. Ik stel samen met de collega's vast dat u vandaag belangrijk nieuws hebt. De resultaten werden volgens u bevestigd, want de vastgestelde problemen met de stalen bevestigingen van de resultaten van maart. Dit is belangrijk nieuws.

Het stoort mij enigszins dat de exploitant voortdurend de deadline opschuift en op die manier geen duidelijkheid verschaft aan alle marktpartijen. Men zal maar de bouwheer zijn van een gascentrale, want dan zit men vandaag al twee jaar te wachten op uitsluitel over Doel 3 en Tihange 2. Ik herinner mij dat Electrabel in de maand maart bij de vaststelling aankondigde dat men in juni zeker zou weten of Doel 3 en Tihange 2 al dan niet opnieuw zouden kunnen worden opgestart. Dit uitsluitel komt er wellicht pas na de winter.

Mijnheer Bens, ik meen dat het controleorgaan op een bepaald moment, samen met de federale regering, had moeten aandringen op die duidelijkheid. Heel wat mensen zeggen dat de reactoren, die momenteel problemen vertonen, eigenlijk op sterven na dood zijn. De markt heeft toch recht op duidelijkheid inzake Doel 3 en Tihange 2.

Mijnheer de voorzitter, de resultaten zijn bekend, ze werden zaterdag besproken. Ik stel voor dat u als commissievoorzitter van de commissie voor de Binnenlandse Zaken die resultaten opvraagt. U moet erop wijzen dat het Parlement recht heeft op de resultaten betreffende Doel 3 en Tihange 2. Ik meen dat daarover een consensus zou moeten bestaan in deze commissie. Dit is geen kwestie van meerderheid of oppositie.

Ik kom dan bij Doel 4. U kunt uiteraard geen namen noemen. U moet ten aanzien van deze commissie volgens mij echter wel duidelijk maken wat hierin de verantwoordelijkheid is van de exploitant. De fysieke beveiliging van kerncentrales is bij koninklijk besluit geregeld. Ik zou eruit kunnen citeren, maar dit zou behoorlijk saai zijn. Het koninklijk besluit bepaalt dat men alle mogelijke maatregelen moet nemen om zich te beveiligen. Desondanks heeft het incident zich voorgedaan.

Los van de vraag wie het gedaan heeft, kunt u naar mijn mening vandaag wel een uitspraak doen over het feit of de exploitant voldoende maatregelen heeft genomen om zich te beveiligen.

Iets in dezelfde sfeer, veiligheidsattesten en veiligheidscertificaten zijn er in twee variaties: de permanente en de tijdelijke. Uw agentschap speelt daarin een belangrijke rol. Is men daarmee adequaat omgesprongen of slordig, met dit als resultaat?

Ik heb nog een derde vraag over Doel 4. Naar de timing werd al gevraagd. Ik ben zeer benieuwd naar de interactie tussen de inspecteurs van het FANC en het federaal parket. Recent was daarover een wetswijziging, die werd goedgekeurd door collega's die hier de vorige legislatuur al waren. Wij deden dat niet, wij hebben ons daarbij onthouden. Collega Dierick heeft daarover toen in de commissie nog een uiteenzetting gehouden. De bevoegdheden van de inspecteurs van het FANC werden recent gereduceerd. Zij hadden de bevoegdheid van officier van gerechtelijke politie, maar mevrouw Milquet heeft beslist om hun die bevoegdheid af te nemen. Wat betekent die nieuwe constellatie op het terrein? Kunnen de inspecteurs van het FANC die de nucleaire dimensie van het verhaal ten gronde moeten onderzoeken, nog wel het nodige doen?

Tot daar mijn vragen in deze fase.

01.13 Muriel Gerken (Ecolo-Groen): Monsieur le président, je serai très brève. C'est dans de tels moments que nous nous réjouissons que, lors de sa création, nous avons attribué à l'Agence fédérale de Contrôle nucléaire une indépendance tant vis-à-vis des producteurs que de l'acteur politique, c'est-à-dire les gouvernements. En effet, les pressions et les préoccupations arriveront – si elles ne sont pas déjà présentes – des deux côtés: Electrabel désirera sans doute prolonger et rentabiliser ses centrales, tandis que le gouvernement pourrait, par exemple, demander des modifications du calendrier.

Ma question concerne les révisions décennales. Pour Doel 1 et Doel 2, elles ont été prévues afin de pouvoir fermer ces centrales en toute sûreté et sécurité en 2015; pour les deux autres, Tihange 1 et Doel 4, la

fermeture est programmée pour 2025 après leurs révisions décennales. À présent, on remarque un problème de calendrier de ces révisions.

Est-il envisageable et vous a-t-il été demandé de modifier ces moments de révisions décennales, voire leur nature? Si oui, comment comptez-vous déterminer les éléments de sécurité? Est-on autorisé à modifier le calendrier des révisions décennales? Si oui, à quelles conditions? Dans quel contexte? Je fais référence ici tant aux centrales qui doivent fermer qu'à celles qui resteront en fonction jusqu'en 2025.

Une dernière réflexion ou question concernant Electrabel. Lorsque nous nous sommes rencontrés au moment de l'apparition des fissures et à d'autres moments, Electrabel était très présente. Un représentant de la société est venu, vous aviez opéré vos analyses, vous étiez intervenus tous deux, vous étiez devant la commission: Electrabel s'exprimait sur ses analyses, ses perspectives et ses prospectives. C'est pourquoi nous sommes à présent étonnés du silence, y compris à votre égard, d'Electrabel.

Avez-vous une explication sur ce changement d'attitude, de stratégie? Est-ce convenu avec vous? S'agit-il d'une initiative personnelle d'Electrabel qui nécessitera que nous nous adressions directement à cette société pour connaître la raison de cet étonnant silence actuel?

01.14 Jan Bens: Mijnheer de voorzitter, ik ben blij met de grote interesse.

Ik moet toch iets verduidelijken. Ik ben daarnet misschien niet duidelijk genoeg geweest over wat Electrabel mij gisteren heeft verteld. Verschillende mensen hebben blijkbaar begrepen dat het volledig pakket van resultaten is gegeven, maar dat is niet zo.

Electrabel heeft ons gezegd wat het tijdens de zomer heeft gedaan en hoever het staat. Zo'n test is tamelijk ingewikkeld: men moet een monstertje maken, het uit een blok halen en bestralen in een reactor. Dan wordt het monster hoogradioactief, waardoor men het niet meer kan manipuleren, maar men met telemanipulators in afgesloten ruimtes moet werken. Dat zijn zaken die heel veel tijd vragen. Vervolgens moeten trek- en breuktesten worden uitgevoerd op de monstertjes.

Die testen zijn echter allemaal nog bezig. Het ganse pakket van resultaten is dus nog niet beschikbaar. Men heeft de testen zodanig georganiseerd dat er enkele zo snel mogelijk konden worden uitgevoerd. Uit die eerste, voorlopige resultaten gaat men na welke andere tests men kan doen.

Het enige wat al duidelijk is, is dat een aantal pistes die in april bestonden toen de fenomenen werden opgemerkt, kunnen worden uitgesloten. Op dat moment wist men immers echt niet wat er was gebeurd en wat de mogelijkheden waren. Er bestonden toen heel wat verschillende pistes: ligt het probleem aan de manier van beproeven, ligt het aan de BR2-reactor, ligt het aan de manier van testen? Men heeft echter nog niet genoeg informatie om te stellen welk fenomeen zich voordoet.

Er is dus zeker geen hoerastemming omdat alle tests binnen zijn. Tot vorige week hadden wij zelfs geen zicht op een stand van zaken. Nu hebben wij dat wel en weten wij in welke richting de andere activiteiten gaan. Er werd gezegd de testresultaten direct op te vragen. Ik denk niet dat er al een degelijk document bestaat dat men ons kan overhandigen. Er werd ons een tipje van de sluier opgelicht, maar er is nog heel veel werk bezig om de tests uit te voeren, ze te interpreteren en met elkaar te verbinden.

Er waren een paar vragen over internationale normen inzake beveiliging. Het Internationaal Atoomenergieagentschap in Wenen heeft richtlijnen over de beveiliging van kerncentrales. Wij implementeren die richtlijnen uiteraard.

De turbine ligt niet in de nucleaire zone, maar valt toch onder de bevoegdheid van het FANC. Op dat vlak heeft het Belgisch Parlement proactief opgetreden. In 2011 werden immers enkele wetten en koninklijke besluiten uitgevaardigd om de beveiliging beter te organiseren, waardoor het FANC enkele extra bevoegdheden kreeg op dat vlak.

Het past ook in de bescherming van de kritische infrastructuren. Andere kritische infrastructuur voor ons land die absoluut niets te maken heeft met nucleaire energie of energiebevoorrading, valt onder een andere bevoegdheid. Men heeft specifiek de electronucleaire groepen opgenomen en gesteld dat het FANC ook ten aanzien van hen die bevoegdheid heeft.

Het is, net zoals voor de veiligheid, altijd de exploitant die in de eerste lijn verantwoordelijk is voor de beveiliging. Het is een internationaal erkend principe dat de exploitant de veiligheid van zijn installaties moet aantonen en dat de overheid erop moet toezien. Het is niet omgekeerd. Het FANC neemt die verantwoordelijkheid niet over van de exploitant. De exploitant blijft de eerste verantwoordelijke, zowel voor de veiligheid als voor de beveiliging van zijn installaties.

Er is een vraag gesteld naar *peer review*. Wij hebben regelmatig contact met onze internationale collega's. Er bestaat een groep van de verschillende Europese regulatoren, die meerdere keren per jaar over de beveiliging samenkomt en informatie uitwisselt.

Dan kom ik tot de vragen over de Long-Term Operation van Tihange 1 en Doel 2. Voor Tihange 1 was het engagement dat een aantal werken zouden gebeuren voor de veertigste verjaardag, dus vóór 1 oktober van volgend jaar. Dat die werken verschoven zijn van september en oktober van dit jaar naar de zomer van volgend jaar past volledig in dat engagement. Daar hebben wij dus geen probleem mee.

Hoe zit het met Doel 1 en Doel 2? Het dossier over wat er moet gebeuren ter verbetering van het design liep parallel voor Tihange 1 en Doel 1 en 2. De studie over wat er moest gebeuren was klaar in 2012. Zij werd echter opgeborgen op het moment dat duidelijk werd dat Doel 1 en 2 zouden sluiten. Dat dossier kan opnieuw bovengehaald worden. Wat niet gebeurd is voor Doel, en wel voor Tihange, zijn de praktische uitwerkingen, zoals detailstudies over de *engineering* en de bestellingen.

Er waren enkele vragen over de brandstof. Ik zal u geen cursus kernfysica geven. De brandstof wordt uitgeput door de werking. Men compenseert die uitputting eerst door de reactiviteit in de kern te verhogen door bijvoorbeeld boorzuur te verwijderen en door met de controlestaven te werken. Een ander effect ontstaat wanneer men het vermogen van de reactor een beetje verlaagt. Dan komt er ook nog wat reactiviteit vrij. Wat men in een normale cyclus ook routinematig doet, is de laatste maand voor het herladen het vermogen met zo'n 10 procent verlagen om de splijtstof optimaal te gebruiken. Dat zal ook nu gebeuren. In de laatste maand, of in de laatste zes weken, zal men het vermogen van Doel 1 en Doel 2 geleidelijk doen dalen tot ongeveer 90 procent. Er is geen gevaar dat het vermogen te vroeg op 0 zou vallen.

Eerder geldt het omgekeerde. Als er tussentijds om een of andere reden een stop zou zijn, kan er eerder nog energie overblijven en zou men theoretisch nog langer kunnen draaien. Voortijdige uitputting zal niet gebeuren.

Quant à la date de mise en service de Doel 4, elle dépend des travaux à réaliser sur la turbine. Nous n'avons pas les compétences légales et techniques pour juger de ceux-ci. Nous devons nous fier à ce que disent les spécialistes en turbines d'Electrabel. Avec mon expérience, les travaux pourraient être finis en décembre, s'il n'y a pas de pépins en cours de route, pas de problèmes de fabrication et si tout le monde y met la priorité nécessaire.

En ce qui concerne les délais pour Doel 1 et 2, si nous décidons de prolonger la date prévue, les principes de ce qui doit être exécuté ont été fixés. Mais il faut mettre tout cela en œuvre avec des études d'ingénierie détaillées, réaliser les commandes. Je n'ai aucune idée du nombre de mois ou d'années que cela va prendre. Cela ne se calcule pas en semaines.

Over Doel 3 en Tihange 2 zijn we ons deskundigenpanel inderdaad aan het samenstellen. Wij hebben daarvoor al een aantal mensen gecontracteerd. Het is gelijkaardig aan de oefening van een drietal jaren geleden, met een panel van experts.

In 2012 moesten wij echt nog de hele horizon aftasten. Aangezien het probleem nu veel meer is afgebakend en wij echt weten waarnaar wij moeten zoeken, beperken wij ons tot veel meer gespecialiseerde mensen. Een aantal mensen zullen dezelfde zijn, maar er zullen ook andere mensen bij betrokken zijn.

Hoelang zal het duren voor ons advies wordt uitgebracht? Dat is een beetje koffiedik kijken. Ik zal mij zeker niet vastpinnen op een vaste datum. Wij willen een degelijk resultaat verkrijgen.

Zouden wij bijkomende vragen stellen? Dat is mogelijk. Zullen wij meteen tevreden zijn met het werk van Electrabel? Dat is ook mogelijk. De tijd voor die onderzoeken laat zich niet in dagen uitdrukken. Het zal eerder om enkele maanden gaan.

De inkorting van de revisie van Tihange 1 werd inderdaad door Electrabel beslist. Wij hebben samen met hen de lijst met geplande werken doorgenomen en gekeken of de werken die men wenste uit te stellen rechtstreeks problemen zouden opleveren voor de veiligheid, het toezicht of de genomen engagementen. Als die werken vóór 1 oktober 2015 gebeuren, dan ligt dat volledig binnen de engagementen.

De zaken die tot het normale jaarlijkse of achttienmaandelijks toezicht behoren, worden nu tijdens de stop uitgevoerd.

Zijn de resultaten van Doel 3 en Tihange 2 waarover wij nu beschikken voldoende? Zeker niet. Ze geven een indicatie van waarmee men bezig is. De overige resultaten moeten nog dit jaar binnenkomen en dan moeten ze nog worden geïnterpreteerd en geëvalueerd.

Er zijn in de buurlanden een twintigtal reactoren zoals Doel 3 en Tihange 2 door dezelfde firma gemaakt. Die werden drie jaar geleden allemaal op de hoogte gebracht van de problemen die er waren. Ofwel werden de reactoren in Europa al gesloten, ofwel werd een onderzoek uitgevoerd om na te gaan of er waterstofvlokken aanwezig zijn. Er werden geen waterstofvlokken gedetecteerd.

S'agissant de la sécurité à Doel 4, le grand problème est que, quand un acte de malveillance est commis, il faut essayer de regarder dans la tête de la personne qui le commet. Les gens qui travaillent dans les centrales reçoivent une attestation de sûreté, délivrée par l'Autorité nationale de sécurité. Mais, en cours de route, ils peuvent changer d'idée en cachant d'éventuelles intentions malveillantes et passer à l'acte à un certain moment. Il est toujours très difficile de regarder dans la tête de quelqu'un.

Nous prenons des mesures supplémentaires, dont la plus visible consiste à demander que toutes les interventions se fassent au moins à deux. Cela évite-t-il tout risque? Non, évidemment: deux personnes peuvent aussi coopérer pour commettre un acte de malveillance. Finalement, il n'y a pas de limite, mais cela rehausse la barrière. C'est tout ce que nous pouvons faire. Si l'on installe une clôture de deux mètres, ils vont apporter une échelle de deux mètres cinquante. Si c'est une clôture de trois mètres, ils viendront avec une échelle de trois mètres cinquante. On peut rendre leurs tentatives de plus en plus difficiles, de sorte qu'ils estiment finalement inutile de commettre un tel acte.

J'ai déjà livré mon commentaire à propos des centrales en Europe.

J'ai aussi parlé du combustible pour Doel 1 et 2. S'agissant de leur prolongation technique, si nous élaborons un programme d'investissement, elle est possible – mais il faut voir quel serait le temps d'installation.

Quant au calendrier des sept centrales, c'est une question de meilleur jugement. Ce ne sont ni Electrabel ni nous-mêmes qui pouvons vous donner des garanties à cet égard.

Le couvercle de Tihange 3 et de Doel 4 représente un tout autre phénomène. On y trouve aussi des fissures, mais là s'arrête toute similitude. Dans ce couvercle, il y a des pénétrations forcées dans lesquelles on pose les barres de contrôle et l'instrumentation. C'est surtout en France qu'on y a découvert des indications de fissure, que l'on peut essayer de réparer. Cela dit, la meilleure solution consiste à remplacer le couvercle dans son entièreté. Cela a été fait dans plusieurs centrales françaises. Nous suivons donc le cours normal de ce qui est pratiqué dans l'industrie nucléaire.

Soixante-cinq mille litres, c'est en effet beaucoup. Cependant, il faut savoir que ce n'était pas une fuite. Soixante mille litres d'huile sont nécessaires pour remplir tous les circuits de graissage de la turbine. Nous avons fait une analyse des risques et avons constaté, voici quelques années, que cette huile risquait de prendre feu.

C'est une huile à une température relativement élevée qui, si elle s'enflamme, 65 000 litres, représente une charge calorifique importante, avec des moyens d'extinction limités. Une solution pour réduire le risque d'incendie consiste à évacuer cette huile, lorsqu'elle est en feu, vers un réservoir souterrain en dehors de la salle des machines. C'est un exercice qui se fait manuellement. En cas d'incendie, il faut ouvrir une vanne qui est verrouillée, cadénassée, etc. Tout est fait pour que cette vanne ne s'ouvre jamais. Le but est de faire en sorte que les pompiers puissent l'ouvrir rapidement en cas d'intervention, en cas d'incendie. C'est donc un compromis entre, d'une part, le risque d'incendie de la salle des machines si on la garde et, d'autre part, le risque de perdre le graissage de la turbine, ce qui nécessiterait de faire des réparations à la turbine.

Nu kom ik tot de vragen omtrent de timing voor Doel 3 en Tihange 2. De resultaten zullen in de herfst druppelsgewijs binnenkomen, waarna ze geëvalueerd moeten worden. Wij moeten ze onderzoeken. Eerlijk gezegd denk ik dat die centrales dit jaar niet meer online zullen zijn. Voor de winter hoeven we er volgens mij niet op te rekenen. Een Engels spreekwoord luidt: "Prepare for the worst, hope for the best." Ik hoop dus dat het beter zal gaan, maar ik vrees dat wij daarop niet te hard mogen rekenen.

Quand j'ai parlé des marges de sûreté, j'ai fait ce commentaire général: chaque fois qu'on conçoit une centrale nucléaire, on inclut des marges pour les cas imprévus. Quand les cas imprévus se matérialisent, on gratte un peu sur ces marges. C'est aussi le rôle du régulateur de veiller à ce qu'on ne gratte pas trop dans ces marges. C'est une philosophie globale de la conception d'une centrale nucléaire.

Des exemples de mesures de sécurité, j'en ai déjà donné.

Les problèmes de Doel 3 et Tihange 2 pourraient-ils être insurmontables? Oui, c'est une possibilité. Il n'est pas garanti que ces centrales vont redémarrer. S'il y a un problème, s'il n'y a pas moyen de faire un dossier de sûreté qui garantit que cela peut marcher en toute sécurité, il faudra les mettre à l'arrêt définitivement.

Il y a peut-être encore des pistes de remplacement de la cuve du réacteur. Ce serait une première mondiale, cela n'a jamais été fait. Je crois que, pour un ingénieur, c'est un projet très intéressant! Pour un financier, c'est sans doute un peu moins intéressant!

Quelques questions ont porté sur la représentativité des échantillons et l'alignement des fissures. Ce sont des questions dont nous avons débattu longuement il y a deux ans, quand elles se sont manifestées. En effet, l'orientation des fissures est parallèle à l'axe de la cuve, ce qui les rend moins dangereuses. Mais cela ne veut pas dire qu'elles soient complètement innocentes.

En ce qui concerne les échantillons, nous n'avons pas fait les essais sur l'acier de la cuve même, nous avons cherché une pièce métallique très similaire, avec les mêmes propriétés. Mais il est vrai que ce n'est pas exactement le même.

Is de beveiliging proactief? Ja. In 2011 werden inderdaad redelijk verregaande besluiten en wetten genomen om de beveiliging van de nucleaire centrales te verhogen.

Er was ook de vraag naar de rol van de nucleaire inspecteurs, die begin dit jaar werd aangepast. Zij hebben hier duidelijk hun rol gespeeld. Belangrijk is dat een vaststelling door een nucleaire inspecteur nog altijd bewijskracht heeft. Het weegt zwaarder door. Ik begeef mij nu op juridisch terrein en maak misschien wat nuancefouten, maar er is een bewijskrachtig document en een gewoon document als getuige. Als een nucleaire inspecteur, zoals wij er een vijfendertigtal hebben, een proces-verbaal opmaakt, dan heeft dat bewijskracht tot bewijs van het tegendeel, dit in tegenstelling tot een gewone getuigenverklaring. Dat is effectief nog van kracht. Wij werken daarvoor samen met het parket. De onderzoeksrechter heeft ons ook aangesteld als experts in zijn onderzoek, om dat volledig af te ronden.

De exploitant schuift met zijn deadlines en de markt heeft het recht om dat te weten. Dat is geen vraag die u aan mij moet stellen: marktcontrole is niet voor mij, ik houd mij met veiligheid en beveiliging bezig. Die vraag moet u aan andere mensen stellen.

Pour ce qui est de modifier la nature des révisions décennales, ce serait éventuellement le cas pour Doel 1 et 2 si on souhaite encore prolonger leur durée de vie, ce qui est un cas très extraordinaire car cela n'entre pas dans le cadre légal actuel. Pour Tihange 1, c'est un déplacement dans le temps. La nature reste la même et les engagements pris sont maintenus. Il n'y a donc là aucun danger.

Quant à savoir pourquoi Electrabel n'est pas là, il vaut mieux le demander à Electrabel, comme vous l'avez déjà suggéré.

Mijnheer de voorzitter, volgens mij heb ik daarmee alle vragen beantwoord.

De **voorzitter**: Mijnheer Bens, dat lijkt mij inderdaad wel het geval.

Collega's, ik stel voor dat u uw eventueel bijkomende vragen erg punctueel stelt. Het is nu immers niet het

moment voor een debat. Bijkomende vragen kunnen dus wel gesteld worden, maar dan wel graag heel kort en punctueel.

01.15 Éric Thiébaut (PS): Monsieur le président, je reste quelque peu sur ma faim vis-à-vis des explications concernant les résultats des examens des microfissures.

Monsieur Bens, à la fin de votre intervention, vous avez bien dit qu'il se pourrait qu'aucune solution ne soit trouvée et que les deux réacteurs restent définitivement à l'arrêt. Mais, entre l'attente des résultats et la prise d'une telle décision, vous ne définissez pas clairement le chemin et les possibilités de résultat. C'était cela l'objet de ma question. En fait, que pourrait-il concrètement se passer en fonction de la nature des résultats?

01.16 Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Mijnheer de voorzitter, mijnheer Bens, ik heb nog een vraag omtrent de fysieke beveiliging en het koninklijk besluit. Nu is het four-eyesprincipe geïntroduceerd. Had dat al niet veel eerder een feit moeten zijn? Het koninklijk besluit bepaalt immers dat de exploitant alle middelen en methodes moet inzetten en al het nodige moet doen om te zorgen voor de fysieke beveiliging. Dat principe had volgens mij dus al een feit moeten zijn, of niet?

Mijnheer Bens, ik wil nog een tweede punt aanhalen, om te vermijden dat u mij verkeerd begrepen zou hebben. Evident, u hoeft niet bezorgd te zijn over de investeringsplannen van marktpartijen. Toch kan ik mij voorstellen dat u de huidige situatie ook niet gezellig of aangenaam vindt. In de afgelopen zesentwintig maanden werden u en uw medewerkers telkens met een nieuwe timing geconfronteerd vanwege de exploitant. Zo lang slepen die problemen al aan. Het moet u dus niet om de marktpraktijken gaan, maar wel zou het logisch zijn dat u als nucleair controleagentschap op een bepaald moment duidelijkheid en resultaten eist. Als u die resultaten niet krijgt, kunt u dan niet zeggen dat het genoeg is geweest, dat er genoeg met uw voeten werd gespeeld?

Tot daar mijn vragen, mijnheer de voorzitter.

01.17 Aldo Carcaci (PP): Monsieur le président, je n'ai pas eu de réponse à ma question concernant les tests d'AIB-Vinçotte. AIB-Vinçotte a-t-il bien réalisé des tests? Dans l'affirmative, pourquoi ne les divulgue-t-on pas?

01.18 Jan Bens: Monsieur le président, en ce qui concerne le chemin à suivre pour les résultats des microfissures, nous voulons deux réponses. Nous voulons savoir quel phénomène physique a causé ce *non-hardening embrittlement*, comme on dit dans le jargon, donc la différence entre ce que nous avons vu et ce que la théorie avait prédit. On doit nous donner une explication physique claire sur ce point. Si nous ne savons pas pourquoi cela se passe de cette façon, nous ne sommes pas d'accord pour redémarrer. C'est très clair.

L'autre résultat clair que nous voulons est un dossier d'évaluation de sûreté, une étude qui détermine – avec les caractéristiques des cuves qui sont bien mieux spécifiées – que les cuves tiendront en cas d'accident.

Ce sont les deux questions fondamentales auxquelles doit répondre Electrabel.

Mijnheer Calvo, het KB inzake fysieke beveiliging wordt geïmplementeerd. Er zijn sinds de uitvaardiging van dat KB al heel wat verbeteringen aangebracht op de verschillende sites, niet alleen bij de kerncentrales maar ook in Mol-Dessel en Fleurus. Er is ter zake sprake van een timing, want het gaat hierbij over aanzienlijke investeringen. Dit alles wordt op periodieke basis opgevolgd. Een aantal investeringen lopen momenteel nog.

Het is heel duidelijk dat de timing van Electrabel niet aangenaam is voor ons. De vingers van onze experts jeuken om erin te vliegen, om over de gegevens te beschikken en om hun analyses uit te voeren. Het is ook die frustratie die naar boven is gekomen in het interview van afgelopen weekend. Wij hebben evenwel geen wettelijke basis om die resultaten op te eisen. De vergunning voor die centrales is destijds uitgereikt en het is eigenlijk aan de exploitant om te beslissen over de operationalisering. Als zij operationeel willen worden, moeten wij daarvoor de goedkeuring geven. Als de exploitant er geen probleem mee heeft om zijn installaties stil te laten liggen, dan kunnen wij als veiligheidsautoriteit daarover moeilijk opmerkingen maken.

01.19 Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Het formele aspect is misschien wat onduidelijk, maar ik meende dat u de vergunning tijdelijk had ingetrokken?

01.20 Jan Bens: Onze nucleaire inspecteurs hebben een verordening geschreven waaruit voortvloeit dat zij niet mogen opstarten zonder onze goedkeuring. Dat is niet helemaal hetzelfde als de vergunning formeel intrekken, want dat is een vrij lange procedure die uiteindelijk via een koninklijk besluit moet verlopen.

01.21 Kristof Calvo (Ecolo-Groen): U had dan toch een gelijkaardige verordening kunnen schrijven voor de deadline van bijkomende resultaten?

01.22 Jan Bens: Hoe helpt dit de volksgezondheid? Hoe beschermt dit de mensen?

01.23 Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Voor het functioneren van het FANC en voor onze energiebevoorrading is dat wel belangrijk.

01.24 Jan Bens: J'en viens à la question concernant AIB-Vinçotte. AIB-Vinçotte, ce sont les spécialistes des examens non destructifs, ayant pour méthode d'aller voir les caractéristiques, les défauts des cuves. D'après ma mémoire, étant donné que ces évaluations ont été faites voici deux ans, il me semble que le rapport final a été publié. Je suis un peu surpris par votre question. Je vais vérifier.

De **voorzitter:** Mijnheer Bens, ik dank u in elk geval voor uw toelichting en voor de antwoorden op onze vragen. Ik meen dat wij het hierbij kunnen laten wat het aspect veiligheid betreft en dat het hoog tijd wordt om het aspect bevoorrading aan te snijden.

02 Hoorzitting van de heer Frank Vandenberghe, Energy & Supply Management Officer bij Elia

02 Audition de M. Frank Vandenberghe, Energy & Supply Management Officer chez Elia

02.01 Ilse Tant: Madame la présidente, mijnheer de voorzitter, geachte leden van de commissie, geachte aanwezigen, eerst en vooral willen wij jullie van harte bedanken voor deze uitnodiging die, enerzijds, toelaat dat Elia toelichting geeft bij de analyse die ze heeft uitgevoerd de afgelopen weken rond de bevoorradingszekerheid voor deze en komende winters in België. Anderzijds laat het ons ook toe om toe te lichten wat precies de rol van Elia is in het kader van de bevoorradingszekerheid.

Vous avez reçu un dossier contenant des documents. Parmi eux, vous trouverez une présentation et un texte plus technique présentant dans le détail les *slides* qui vous seront projetés.

Avant tout, un petit mot concernant le rôle du gestionnaire de réseau.

Elia heeft een centrale rol in de energietransitie. Elia zorgt voor het beheer en de ontwikkeling van de infrastructuur, het beheer van het systeem – heel belangrijk in het vraagstuk van de bevoorradingszekerheid – en het beheer van het evenwicht op het net, een evenwicht tussen injectie op het net en afname van het net 24 uur op 24 in de Belgische regelzone. Die taak komt vandaag onder druk te staan door de uitdagingen rechts op de slide, meer bepaald de integratie van de hernieuwbare energie, waarvan de productie heel wat minder voorzienbaar en veel volatieler is. Dat zet druk op de uitbating van het systeem.

Elia is dus verantwoordelijk voor het globale evenwicht in de regelzone tussen injectie en afname en kan reserves aanspreken als het evenwicht niet meer kan worden gegarandeerd. Die reserves contracteert Elia met de marktpartijen.

Recent heeft Elia een nieuwe taak gekregen die in de wet werd ingeschreven, namelijk de strategische reserve. Daarvoor wordt een volume vastgelegd beslist door de minister. Elia contracteert vervolgens dat volume op de markt. Het is uiteindelijk ook Elia dat de strategische reserve zal activeren in gevallen van schaarste.

Naast het systeembeheer zorgt Elia ook voor het netbeheer. Elia stelt het net ter beschikking voor het transport van elektriciteit. Een belangrijk punt in de discussie over de bevoorradingszekerheid is de terbeschikkingstelling van de interconnecties en de uitbreiding van de interconnectiecapaciteit.

Le rôle du gouvernement fédéral dans la sécurité d'approvisionnement, c'est d'abord le plan d'équipement, c'est-à-dire regarder l'adéquation entre les moyens de production, la capacité d'import, d'un côté, et la

consommation de l'autre côté. Si une inadéquation apparaît, alors le gouvernement fédéral peut intervenir et prendre des mesures, comme, par exemple, l'appel d'offre lancé en ce qui concerne la construction des nouvelles centrales au gaz et la mise en place de la réserve stratégique. Si la procédure de crise et le plan d'urgence doivent être lancés, le gouvernement peut prendre des mesures de sensibilisation ou des mesures de limitation de la consommation.

De leveranciers spelen natuurlijk een hoofdrol in dezen, omdat zij in de eerste plaats moeten zorgen voor het evenwicht tussen hun productie en de afname door hun klanten. Zij beheren zelf hun portefeuille van productie en afname. Zij spelen dus een cruciale rol en zij moeten dan ook in eerste instantie gesensibiliseerd worden opdat hun portefeuille in evenwicht blijft. Als daarover twijfel bestaat, zoals in de huidige omstandigheden, moeten zij aangezet worden en een incentive krijgen om met hun klanten te bekijken of er mogelijkheden zijn inzake vraagbeheer en het eventueel onderbreken van de afname om het evenwicht op korte termijn te herstellen. Frank Vandenberghe zal een verdere toelichting geven over het incentive dat wij samen met de CREG hebben vooropgesteld.

02.02 Frank Vandenberghe: Ik zal u een kort overzicht geven hoe Elia de situatie in het productiepark vandaag inschat.

Binnen de totale productiecapaciteit van 20 000 megawatt in België zijn drie groepen van centrales in de discussie regelmatig aan bod gekomen. Dat is dus een deel van het dagelijkse productiepark. Er zijn de oude klassieke stoomcentrales die gebouwd zijn vóór het nucleaire tijdperk, Ruien en Les Awirs, goed voor 900 megawatt. Waarom vermelden wij die nog? Zij waren in dienst in de winter van 2012-2013. Nu zijn ze niet meer in dienst. Wij zullen de periode 2012-2013 proberen te vergelijken met vandaag. Het feit dat de 900 megawatt van Ruien en Les Awirs er niet meer is, heeft zijn relevantie bij het vergelijken van de winter van 2012-2013 met de toestand vandaag. Toen waren ze nog in reserve, nu niet meer.

Hoe de evolutie is in de nucleaire sector, heeft Jan Bens in detail uiteengezet; daarop moet ik dus niet verder ingaan.

Dan is er heel de groep van gascentrales met ongeveer 4 400 megawatt. Waarom vermelden wij die? Er is inzake die groep van gascentrales in de pers veel sprake geweest van aangekondigde uitdienstnemingen. Door de regeringsmaatregelen, zoals de verlenging van de aankondigingsdatum voor die uitdienstnemingen en de invoering van de strategische reserves, kunnen wij deze winter ervan uitgaan dat de quasi-totaliteit van dit park in dienst zal zijn, met uitzondering van de centrale van Vilvoorde, waarvan de ombouw werd aangevat. Die centrale zou eventueel worden opgenomen in de strategische reserves. Dat heeft ze aangeboden. Dat zou een capaciteitsvermindering van ongeveer 120 megawatt zijn. Dat zijn de drie relevante groepen.

Op de nucleaire agenda ga ik niet dieper in. We weten wat we vandaag missen: een goede 3 000 megawatt. Van de centraal aangestuurde klassieke productie zijn we voor deze winter, toch zeker tot de terugkeer van Doel 4 – een datum die we niet kennen – ongeveer een derde van de centrale capaciteit kwijt. Dat is natuurlijk niet alles wat bestaat aan productiecapaciteit in België.

Dat zijn de basiselementen van waaruit wij vergelijken met de winter van 2012-2013. Op de volgende slide ziet u de bewegingen die gebeurd zijn in vergelijking met die winter. Zoals u ziet, hebben we op bepaalde dagen in januari, zonder dat zich een aanhoudende koudegolf heeft voorgedaan, toch kritieke momenten gekend.

Over hernieuwbare energie en warmtekrachtkoppeling kan ik het volgende zeggen.

Pendant l'hiver 2012-2013, nous avons construit des éoliennes, nous avons installé des panneaux photovoltaïques. En moyenne, il y a une augmentation de 1 800 MW entre les deux hivers. La plupart de ces injections sont dans les réseaux de distribution. Ils ne sont pas gérés par Elia. Nous ne les connaissons pas en détails. Ce sont les estimations que nous avons.

D'autre part, nous perdons les 900 MW provenant des centrales classiques vapeur dont je viens de parler, qui étaient dans les réserves, et qui auraient pu démarrer lors de l'hiver 2012-2013, si une grande vague de froid s'était produite.

Nous avons perdu aussi Doel 3 et Tihange 2, mais, en plus, 1 000 MW dans le nucléaire et dans les centrales de gaz. Nous sommes quasiment à un niveau comparable. Il n'y a que le réaménagement de la

centrale de Vilvorde qui va faire perdre environ 220 MW, et si le réaménagement n'est pas terminé avant l'hiver, nous allons perdre l'entièreté des centrales durant la période de réaménagement, 3 800 MW.

Il n'y a que les 500 MW de biomasse échogène qui sont raisonnablement contrôlables comme les centrales classiques, bien que nous ne les contrôlions pas de manière centralisée. Nous avons perdu environ 2 000 MW par rapport à cet hiver en matière de puissance contrôlable quand il n'y a pas de vent, ni de soleil. Evidemment ces moments ne représentent pas l'entièreté du temps. Pour réaliser une estimation de la sécurité d'approvisionnement, ce n'est pas un bon exercice d'empiler des puissances de production, et puis de donner un coefficient de réduction pour le photovoltaïque, pour l'éolien, pour ce qui est dans la distribution et ce qu'on ne contrôle pas, et puis de comparer cela avec la pointe. Cela ne nous semble pas être une bonne méthode de travail dans le contexte d'un parc avec beaucoup de renouvelables. Nous utilisons des méthodes de probabilité qui sont d'ailleurs reprises dans la législation actuelle en matière de sécurité d'approvisionnement.

Je vais revenir sur ces concepts mais je vais d'abord traiter de la capacité d'importation.

De invoer van elektriciteit is de verantwoordelijkheid van Elia, maar ook het ontwikkelen en bouwen van dat net is de verantwoordelijkheid van Elia. Op dat vlak is er volgens ons wel wat verduidelijking nodig.

Wij hebben in de bijgevoegde nota geprobeerd in twee tot drie bladzijden de problematiek van de importcapaciteit uiteen te zetten. Op deze slide ziet u een vereenvoudigd voorbeeld.

Het uitgangspunt van de invoercapaciteit ziet men in de tabellen op de website. Het gaat in de winter meestal om in totaal 3 500 megawatt – dat kan licht variëren –, waarvan 1 400 aan de noordgrens en 2 100 aan de zuidgrens. Wij zijn vandaag nog niet verbonden met Groot-Brittannië of Duitsland, dus wij hebben twee elektrische grenzen.

Die 1 400 en 2 100 vormen in totaal 3 500 megawatt. Dat zou kunnen laten uitschijnen dat wij maar 1 400 megawatt kunnen kopen in Nederland. Indien dat het geval zou zijn, zouden wij er echt heel slecht voor staan.

Het marktmechanisme op de spotmarkt, wat men de CWE-marktkoppeling noemt – een algoritme waarmee handelaars hun elektriciteit uitwisselen in de cloud – laat toe, wanneer men toegang heeft tot die markt, om zowel onze noord- als zuidgrens te gebruiken om de elektriciteit die in Europa beschikbaar is aan te kopen.

Dat betekent dat wij de som moeten nemen van die twee capaciteiten – de zuid- en de noordgrens – om te weten hoeveel elektriciteit wij maximaal kunnen aankopen.

En période prolongée de grand froid, il n'y a quasiment rien à acheter en France. Il est bien connu que les Français visent l'autonomie, et non l'exportation en période de grand froid. Donc, il faudra acheter de l'énergie dans le Nord de l'Allemagne ou aux Pays-Bas.

Le schéma représenté sur le *slide* montre les flux autour de la Belgique. Ce n'est évidemment pas Elia qui achète, car ce n'est pas un organisme importateur. Il transporte l'énergie achetée par les acteurs de marché. Ils achètent 3 500 MW dans le Nord, que ce soit auprès des Pays-Bas ou des pays scandinaves au moyen du câble Nordnet, ou même auprès du Royaume-Uni par le câble Britnet, ou encore en Allemagne. Ces mégawatts arrivent en Belgique, *grosso modo*, selon la répartition suivante: 2 600/2 700 MW par le Nord et le reste par le Sud.

Ce qui importe dans ce schéma est que les 2 600/2 700 MW constituent le maximum technique de la capacité sur notre frontière Nord. Aurait-il pu être plus élevé? Voici déjà huit ou neuf ans, nous avons lancé le projet appelé "Brabo". Nous avons obtenu les permis de construction en 2011.

Bijna onmiddellijk na het verkrijgen van die vergunningen, werd de rechtsgrond van die vergunningen vernietigd door de Raad van State. We bevinden ons nu dus in een nieuw proces. Er werd een tweede Braboproject gestart. Ondertussen hebben we een mogelijkheid gevonden, wanneer Doel 1 en 2 stoppen en wanneer wij dus 1 000 megawatt verliezen aan productie in 2015, om langs die post 1 000 megawatt additioneel in het land binnen te brengen. Dat betekent dat wij enkele maanden na de stopzetting van Doel 1 en 2 ongeveer 1 000 megawatt meer importcapaciteit kunnen krijgen via de noordgrens, naar wij verwachten tegen midden 2016. Die 2 600 wordt dus 3 600 tot 3 700 megawatt tegen midden 2016. De totale

importcapaciteit zal grosso modo verhogen van 3 500 naar 4 500 megawatt. Dat is zeer belangrijk, want zonder die importcapaciteit kunnen wij in België de winter niet doorkomen.

Nu is er ook capaciteit vrij op de zuidgrens. Aan de zuidgrens is de mogelijke importcapaciteit groter, terwijl via de zuidgrens nochtans maar 875 megawatt wordt ingevoerd. Welnu, die grotere capaciteitsmogelijkheid langs de zuidgrens is slechts een hypothese, want wij weten dat wij niet kunnen rekenen op de Fransen. Indien wij in Frankrijk elektriciteit bij zouden kopen, dan zou die elektriciteit zelfs niet eens langs de zuidgrens binnenkomen. Als wij in Frankrijk elektriciteit kopen, dan zullen zij die op hun beurt aankopen bij de Zwitsers, en de Zwitsers bij de Duitsers, waardoor toch onze noordgrens meer belast zou worden. Dat is het schema waarop wij moeten rekenen als uitgangspunt voor de winter.

Laat me nu het productiepark en de importcapaciteit samen nemen. Volgens de probabilistische norm die de wet voorschrijft, kunnen wij de veiligheid van bevoorrading berekenen. Die norm bepaalt dat wij in een gemiddelde winter drie uur per jaar mogen vinden in de berekeningen waarop het systeem niet in zijn totaliteit gevoed kan worden. Bij een heel strenge winter, die zich eens om de twintig jaar voordoet, kan het systeem gedurende twintig uur niet gevoed worden in zijn totaliteit. Dat schrijft de norm voor. Wij berekenen dat aan de hand van duizenden simulaties met verschillende temperaturen, windprofielen, zonprofielen, verschillende zich waarschijnlijk voordoende defecten en zo meer. Bijvoorbeeld, nucleaire groepen van 1 000 megawatt vallen ook zonder incidenten een paar keer uit in de winter, volgens de gemiddelde statistiek. Die capaciteit moeten we dan een of twee dagen missen. Al die zaken worden in dat model in rekening gebracht, wat ons brengt tot de resultaten van de probabiliteit. Dat is het resultaat dat enkele dagen geleden door staatssecretaris Fonck werd aangekondigd en ook in de pers is verschenen.

Indien wij dat vrij strenge scenario aannemen, moeten wij ervan uitgaan dat al het onderhoud in de grote centrales voor de hele winterperiode wordt geschrapt. Dat is niet evident. De heer Bens heeft gezegd dat de nucleaire groepen tijdens de komende winter riskeren in de problemen te geraken. Het is nog geen uitgemaakte zaak, het moet nog besproken worden, maar het is niet evident te zeggen dat er geen onderhoud komt in de winter.

Een tweede hypothese is dat wij erop rekenen dat de 3 500 megawatt aankoop bij de buurlanden op elk moment van de winter kan worden gedaan wanneer dat nodig is.

Als derde hypothese nemen wij aan dat de 850 megawatt aan strategische reserves in dienst zal zijn. Dat is nog in voorbereiding. De offertes zijn er, de procedures bij de CREG lopen enzovoort, maar dat is nog niet definitief beklonken.

Dan nog zijn er verschillende scenario's. Een winter met Doel 4, maar zonder Tihange 2 en Doel 3 geeft ons vijf uur. Vijf uur is niet zo ver van de norm. Dankzij het actieprogramma dat rekening houdt met de strategische reserve en andere zaken zoals het opschuiven van het winteronderhoud, en waarover niet nu beslist is maar al in april of mei van dit jaar, komt men tot vijf uur in een gemiddelde winter, of in een strenge winter tot 29 uur. Dat ligt vrij dicht bij de normen van drie en twintig uur. Met bijkomende vraagbeperkende maatregelen is de norm niet veraf, dit op voorwaarde uiteraard dat de 3 500 megawatt beschikbaar moet zijn.

Zonder Doel 4 gelden de cijfers die door de pers gecommuniceerd zijn. Dan komen wij aan 49 uur en 116 uur. In betrouwbaarheidstermen betekent dit dat we tamelijk ver af zijn van de norm voor een zekere stroombevoorrading.

Dit is een schatting. Negenenveertig uur betekent niet negenenveertig uur na elkaar, maar enkele uren op de twintig koudste winterdagen. Het hangt ervan af. Het zijn gemiddelden. U weet dat gemiddelden nooit overeenkomen met de realiteit zelf.

Dat is wat wij door de band zouden kunnen verwachten. Als wij de 116 uur zouden hebben, lopen we het risico van langere onderbrekingen van potentieel meer dan twee à drie uur.

Wij blijven uiteraard niet bij de pakken zitten. Er zijn reeds actieplannen opgestart vooraleer wij op de hoogte waren van het stilvallen van Doel 4. Deze actieplannen werden samen met de FOD Economie, de CREG en het kabinet van de minister opgestart om het systeem zo veel mogelijk binnen veilige grenzen te krijgen.

Encore quelques éléments en ce qui concerne les hivers prochains si Doel 4 revient. Vous avez pu voir que

Doel 4 est relativement proche des normes, pourvu que rien d'autre ne se passe et pourvu que les hypothèses se réalisent. Il ne faut cependant pas oublier plusieurs éléments qui entrent en compte pour les hivers prochains: il y a Doel 1 et Doel 2 ainsi que les nombreuses annonces de mise hors service de centrales au gaz. Doit-on intégrer tout ce parc dans les réserves stratégiques? Ou bien, les opérateurs vont-ils revoir leur stratégie étant donné l'absence de Doel 3 et de Tihange 2? C'est une question ouverte.

Une question très importante pour l'avenir concerne les 3 500 MW. Nous sommes très fréquemment en contact avec les voisins et nous croyons que, si rien de grave ne se passe, nous pourrions acheter ces 3 500 MW via le Nord cet hiver-ci.

Ook de Nederlanders sluiten gascentrales. De voorbeelden zijn bekend. De reservevoeten verminderen daar ook. De 3500 megawatt is een hypothese waarvan Elia steeds heeft gezegd, ook in onze studies, dat zij elk jaar moet worden gehervalideerd. Dan spreken wij nog niet over de kwestie waarover onze Duitse collega's met de Europese Commissie bezig zijn, namelijk een mogelijke gascrisis.

Er zijn dus moeilijkheden met de *permits*. Zelfs als wij al het onderhoud uit de winter bannen, komen wij potentieel in moeilijkheden in het voorjaar of het najaar. Dan komt er op dat moment een opeenstapeling van onderhoudsprogramma's die de LOLE opnieuw kan doen stijgen tijdens die uren.

Ik ga even in op een van de maatregelen van het actieplan dat al in april werd genomen in overleg met de verschillende betrokken partners om de stroomvoorziening te verzekeren. Het gaat om het fameuze onbalanstarief van Elia, dat de voorbije jaren veel aandacht heeft gekregen. Het onbalanstarief komt niet uit de lucht vallen.

Bij het stopzetten van Doel 3 en Tihange 2 en bij het lanceren van het project rond de strategische reserves hebben wij al, samen met de CREG, maatregelen overwogen in overleg met onze netgebruikers. Daarvoor bestaat een speciaal overlegorgaan, de Elia Users Group. Na een procedure bij de CREG en een consultatieprocedure op onze website is beslist dat in periodes van schaarste het onbalanstarief van Elia 4 500 euro per megawattuur zou bedragen indien voldaan is aan bepaalde schaarstecriteria.

Wat houdt dat in? U ziet het hier schematisch voorgesteld. De linkerkolom vertegenwoordigt de productie en import samen, voor de eenvoud bestaande uit twee marktpartijen of groothandelaars A en B, aangevuld met reserves van Elia. Aan de rechterkant staat het verbruik – Elia levert uiteraard niet aan eindverbruikers – verdeeld tussen de twee marktpartijen. Marktpartij B in het schema heeft een tekort aan productie en zal dus voor het verschil tussen haar injectie en haar afname een nonbalanstarief moeten betalen van 4 500 euro per megawattuur.

Zal dat de prijs van de elektriciteit verhogen? Neen, het is een *zero-sum game*. In dat geval zal marktpartij A immers een overschot hebben en de 4 500 euro incasseren. Het gedeelte dat door de reserves van Elia wordt ingezet, zal Elia ook via het onbalanstarief incasseren. Er zijn duidelijke afspraken in de tarieven van Elia dat dergelijke opbrengsten heel nauwkeurig met de CREG worden gevolgd en terug naar de tarieven gaan.

Wij menen dat wij hiermee een heel sterke incentive hebben gecreëerd, zeker voor alle industriële verbruikers omdat zij kwartiermeters hebben. Dit betekent dat zij, tijdens de periodes dat dit tarief van toepassing is, hun verbruik heel nauwgezet kunnen registreren en zo de afrekening kunnen maken met hun leverancier. Het gaat uiteraard over een sterke incentive van een halve euro per kilowattuur. In huishoudens zou, bij de rechtstreekse implementatie van een dergelijke incentive, het verplaatsen van een wasbeurt van een crisismoment naar het weekend zowat 10 à 15 euro opleveren. Door het ontbreken van slimme meters kunnen wij dit niet rechtstreeks implementeren.

Ik kom dan nog even bij het afschakelplan dat deze morgen met de gouverneurs werd besproken.

02.03 Ilse Tant: Un mot concernant le plan de délestage. J'ai pu voir que le plan a été publié dans les journaux et discuté ce matin avec les gouverneurs et la secrétaire d'État, Mme Fonck, et le ministre Wathelet.

Que se passe-t-il si toutes les actions dont nous venons de parler s'avèrent insuffisantes, c'est-à-dire en cas d'insuffisance du volume de réserve stratégique et si les mesures de sensibilisation pour une limitation de consommation n'atteignent pas l'objectif visé? Il reste l'ultime recours au plan de délestage.

Pourquoi cet ultime recours? Pour éviter l'effondrement total du réseau, autrement dit le black-out dont il est souvent question, avec des conséquences graves pour l'ensemble du réseau européen.

Le site web indique que, durant l'hiver, le travail de suivi fonctionnera avec des feux: un feu vert quand la situation est normale, un feu jaune quand le volume des réserves stratégiques est suffisant mais nécessite néanmoins une activation, un feu orange quand le volume des réserves stratégiques est insatisfaisant et que les mesures de sensibilisation et de limitation de consommation ne permettent pas d'atteindre le but recherché, et un feu rouge s'il devient indispensable de mettre en œuvre le plan de délestage.

Vanochtend werd ook toegelicht hoe een dergelijk afschakelplan eruit ziet. Voor de toepassing van het afschakelplan werd België onderverdeeld in zes geografische zones. De af te schakelen belasting gebeurt op basis van geselecteerde hoogspanningsposten, voor een totale belasting van 3 000 megawatt.

Het gaat dus over posten die manueel of automatisch kunnen worden afgeschakeld. Dat automatisme is ingebouwd omdat de injectie van die posten niet alleen in geval van schaarste kan worden stopgezet, maar ook bij plotse fenomenen, zoals grote incidenten of onevenwichten op het net. Het net kan, om zichzelf te beschermen, automatisch bepaalde zones afschakelen.

Wat is de procedure voor het in werking stellen van het noodplan? Het is Elia als netbeheerder die eerst zeven dagen op voorhand de periode of de problematiek van schaarste zal detecteren op basis van de planning die zij opstelt en de uitwisseling die zij met de buurlanden doet. Het kan ook op basis van ARP's, de evenwichtsverantwoordelijke leverancier die meldt dat hij een probleem met zijn portefeuille heeft en dat hij het evenwicht tussen de klanten – tussen de injectie en de afname – in zijn portefeuille niet kan garanderen.

Het is Elia die dat detecteert, die de minister daarvan op de hoogte moet brengen en moet zeggen welke import- en productiecapaciteit men de komende dagen in België zal missen. Op basis van die informatie kan de minister maatregelen opleggen, zoals sensibiliseringscampagnes en een beperking van het verbruik. Als blijkt dat dit niet werkt, is het de minister die oplegt om het afschakelplan in werking te stellen en die de burgers daarvan verwittigt.

Elia heeft de rol van detectie en van het in werking stellen van het afschakelplan.

Wij hebben op de website een Q & A aangemaakt die een antwoord geeft op de meest voorkomende vragen. Vanaf de winter, die bij ons begint vanaf 1 november, kunt u op onze website www.winterklaar.be de verschillende lichten terugvinden waarover ik het heb gehad.

La **présidente**: Je remercie les intervenants pour cette présentation. Nous allons procéder de la même manière que pour l'AFCN.

02.04 Bert Wollants (N-VA): Mevrouw de voorzitter, ik bedank de mensen van Elia voor de uiteenzetting, want die geeft een goed beeld van waar we vandaag naar kijken, in ieder geval voor deze winter. Als we die zaken bekijken, lijkt het mij ook belangrijk om verder te zien.

Als ik het allemaal zo bekijk, denk ik dat vooral de volgende vijf tot zeven jaar cruciaal zullen zijn. We weten dat het bouwen van nieuwe centrales niet heel snel gaat: als we vandaag de beslissing nemen en binnen vijf jaar draait de centrale, dan hebben we heel goed gewerkt. Tegelijkertijd zijn er ook wel wat vragen over de interconnectiecapaciteit. Er wordt gesproken over het operationeel krijgen van Brabo tegen 2016. Laten we hopen dat we in die richting gaan. Op alle andere vormen van interconnectie worden meestal data geplakt richting 2018 en 2019. Dan hebben we het over projecten die netjes op schema zitten en mag er geen vertraging optreden.

Op het vlak van de interconnectiecapaciteit moeten we ook wat ruimer kijken. Er is de vraag of de 1 000 megawatt extra langs de noordzijde er komt om ervoor te zorgen dat we daar toch wel wat capaciteit kunnen afhalen, maar aan de andere kant rijst de grote vraag of die capaciteit er wel is. Als we op dit moment de debatten volgen in de ons omringende landen en we kijken naar het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk en Duitsland, dan zien we dat men in al die landen bezig is met of al beslissingen heeft genomen over het in werking stellen van een capaciteitsmarkt. Dat doet men meestal niet als men grote overschotten heeft in de winter.

Ik merk zelfs – u kunt bevestigen of ik het bij het juiste eind heb – dat men in Frankrijk, als zij spreken over hun capaciteitsmechanismen, zelfs over de grenzen heen kijkt, naar de mogelijkheid om ook volumes te contracteren bij ons om Frankrijk in de winter van capaciteit te voorzien, wetende dat wij er vandaag reeds niet al te best voorstaan. Als we dat bekijken, ook naar andere TSO's die de zaak van nabij opvolgen, zal die capaciteit er dan nog wel zijn? Mogen we het risico nemen om enkel naar de interconnectiecapaciteit te kijken? Het is niet omdat de capaciteit er is, dat er ook stroom door de lijnen vloeit.

Daarbij rijst nog een tweede vraag. Als we stroom uit het noorden willen binnenhalen, kan dat voor een stuk tot aan de technische capaciteit aan de Nederlandse grens. Dan krijgen we een fluxstroom via het zuiden. Ik dacht dat de capaciteit op de grens tussen Duitsland en Frankrijk ongeveer 2 000 megawatt bedroeg. Om een of andere reden kunnen wij daarvan echter geen gebruikmaken, of wij kunnen toch niet de volledige capaciteit via de grens met Frankrijk tot bij ons krijgen. Heeft dat te maken met het klassieke verhaal dat de interne capaciteit om in Duitsland van noord naar zuid te gaan relatief laag is? Of zijn er andere zaken aan de orde?

Zijn daar dan oplossingen voor? Er wordt overal wel gesproken over het verhogen van de technische capaciteit, maar wij weten dat men bij de transformatoren die zorgen voor de overgang tussen het transmissienet en het distributienet, nu al af en toe in de reserves snijdt, om op die manier iets meer capaciteit te hebben zolang het kan. Kan men die techniek ook nu toepassen? In het andere geval zal er, wanneer er een probleem optreedt bij een van de grote overgangen, immers ook moeten worden afgeschakeld.

Kortom, is er een technische mogelijkheid om de capaciteit hier te verhogen, als er in Duitsland voldoende capaciteit is om de stroom tot aan de zuidgrens te krijgen?

Bestaat er ook tussen de TSO's hulp op het vlak van capaciteit? Wat kunnen wij daarvan verwachten? Kunnen wij die hulp inschakelen, of kan dit enkel op het vlak van het balanceren van het net? Misschien kunt u daar meer info over geven?

Nu wij toch over het balanceren van het net spreken, wil ik het hebben over het introduceren van noodgroepen. Dit is een heel belangrijke problematiek. Ik heb begrepen dat er wel een aanbod is van noodgroepen die kunnen worden geïntegreerd in het net, maar dat er technische moeilijkheden zijn en dat er vragen worden gesteld over de normen. Is dat effectief zo? Zijn er noodgroepen die nog niet aangesloten kunnen worden? Hoe kunnen wij dat probleem dan verhelpen?

Tot slot, kunt u ons inzicht geven in de afnemende capaciteit in de klassieke centrales de volgende jaren? Wij spreken nu over de volgende vijf tot zeven jaar. Men heeft zicht op de eerste drie jaar, meen ik. Wij weten dat er WKK's zullen verdwijnen en dat er nog andere klassieke centrales zullen verdwijnen. Ook daarmee moeten wij rekening houden met het oog op de beslissingen die wij proberen te nemen om de risico's voor de komende winter en voor de komende jaren te beperken of uit te sluiten.

02.05 David Clarinval (MR): Madame la présidente, je remercie nos deux interlocuteurs pour la clarté de leur présentation.

Aujourd'hui, il est clair qu'en tenant compte de la totalité du parc de production, en ce compris les augmentations de production intermittentes, il y a bien 2 000 MW en moins que ce que nous avons à disposition pour passer l'hiver 2012-2013. Or nous avons connu, le 17 janvier 2013, des problèmes de pénurie. Il y a donc lieu de s'inquiéter en cas d'hiver rude pour cette année.

Vous avez cité entre 20 et 40 jours avec des coupures allant de 2 à 4 heures par jour: c'est relativement inquiétant dans un pays moderne, qui n'est pas habitué à avoir ce genre de coupures d'électricité. Je regrette que l'image de notre pays soit handicapée par ces problèmes. Cela pourrait refroidir des investisseurs futurs.

Je note également que pour l'hiver prochain, la situation sera encore plus précaire puisque Doel 1 et Doel 2 devraient être fermées de même que des centrales au gaz. Si nous ne changeons pas les choses, la situation ne fera qu'empirer.

J'ai plusieurs questions à vous poser. Je voudrais que vous précisiez ce que vous avez dit par rapport à

Brabo. Si j'ai bien compris, si Doel 1 et Doel 2 venaient à fermer, il serait très facile de remettre 1 000 MW en plus par le biais de Brabo nouvelle formule.

En ce qui concerne la flexibilité de la demande, vous avez dit que la pénalité de 4 500 euros par mégawatt/heure n'aurait pas d'impact sur les tarifs. Pouvez-vous préciser comment vous comptez appliquer cette pénalité? Qui va la payer et qui en aura la responsabilité?

En ce qui concerne la mise en place de réseaux intelligents, alors qu'une centaine de mégawatts sont présents dans la réserve stratégique, il existe déjà des mécanismes de contrôle de la demande par la biais d'agrégateurs. Ne serait-il pas moins coûteux de favoriser ces agrégateurs pour pouvoir diminuer la consommation d'énergie, sur base volontaire et à moindre coût, plutôt que de développer des réseaux intelligents? Les études de la Commission européenne sont éloquentes à ce sujet. Quel est votre avis concernant ces deux mécanismes de contrôle de la consommation?

Pensez-vous que les mesures du gouvernement actuel sont suffisantes pour éviter le plan de délestage? À moyen terme, à l'aube des hivers futurs, pensez-vous que les mesures actuelles seront suffisantes ou bien faudra-t-il les augmenter?

J'ai récemment lu plusieurs déclarations sur la responsabilité en cas de délestage. Qui payera les indemnités éventuelles qu'il faudra octroyer aux personnes ayant subi un impact économique préjudiciable? On a cité les agriculteurs mais des entreprises et des citoyens pourraient aussi être concernés. Qui porte la responsabilité finale de cette possible activation du plan de délestage, afin que les éventuelles indemnités soient payées?

Enfin, concernant l'information aux communes en cas de plan de délestage, quels sont les moyens mis en œuvre pour aider les communes qui seront dans la première tranche de délestage? Je vois sur le site du journal *Le Soir* que toutes les communes sont affichées en ligne.

Par rapport au plan de délestage de l'année dernière, que j'avais également mis en ligne sur mon site internet, je constate de petits changements. Est-ce que la tranche 1 est bien celle où l'électricité sera coupée en premier? Le journal *Le Soir* affirme le contraire. Je me demande s'il n'y a pas un problème dans leur article.

(...): Oui.

02.06 David Clarinval (MR): En effet, ce serait plus logique. Ma commune resterait bel et bien dans la première phase de délestage. Sinon, on deviendrait subitement les derniers à qui on couperait l'électricité. Vous me confirmez que la tranche 1 sera bien la première. Il faudra corriger ces informations sur le site internet.

La présidente: Chers collègues, je vous rappelle que, concernant le plan de délestage, dans deux semaines les gouverneurs et le ministre de l'Intérieur seront entendus par cette commission. Ils expliqueront la mise en œuvre du plan de délestage, plus particulièrement à destination des élus locaux.

Parlons plutôt maintenant des compétences d'Elia.

02.07 Leen Dierick (CD&V): Mevrouw de voorzitter, ik wil beide sprekers uiteraard van harte bedanken voor hun aanwezigheid en hun toelichting. Wij hebben zeer nuttige documenten gekregen. Alles werd erg snel gepresenteerd, maar dit lijkt mij een goed naslagwerk dat nadien nog eens grondig kan worden bekeken.

Het is goed dat er uiteindelijk duidelijkheid is over het afschakelplan. De voorbije weken is er al heel wat over te doen geweest in de media. Zowel de bedrijven, de burgemeesters als de land- en tuinbouwsector hebben er heel wat vragen bij gesteld. Het is dan ook goed dat het plan nu eindelijk werd gecommuniceerd.

Wij hopen uiteraard allemaal dat wij het afschakelplan niet nodig zullen hebben en dat alle andere maatregelen zullen worden genomen om dit te kunnen vermijden. Het plan werd vandaag voorgesteld aan de gouverneurs. Zij zullen het vervolgens voorstellen aan de burgemeesters. Wij hebben al wat telefoontjes gekregen van burgemeesters met de vraag of hun gemeente of stad al dan niet zal worden afgeschakeld. Ik kan mij voorstellen dat er nog heel wat bijkomende vragen zullen komen. Is het afschakelplan al dan niet

definitief voor de komende winter? Kunnen er op vraag van bepaalde instanties nog wijzigingen worden aangebracht? Het zou goed zijn om daarover duidelijkheid te krijgen.

Ik vind het ook een goede zaak dat u een Q & A hebt opgemaakt voor de mensen die ter zake nog vragen hebben. Die lijst zal zeker veelvuldig worden geraadpleegd, want goede informatie is cruciaal.

Uit uw presentatie heb ik begrepen dat het eigenlijk de taak is van de minister om de bevolking te informeren. Jullie detecteren, jullie laten het onderzoeken en het is vervolgens de taak van de minister om de bevolking te informeren. Hoe zal dit concreet gebeuren? Hoe en wie zal de minister inlichten? Waarschijnlijk hebt u ter zake wel de nodige suggesties gedaan. Zal dit via de media of de burgemeesters gebeuren?

Er is heel wat ongerustheid bij zowel ondernemers als land- en tuinbouwers. Een plotse stroomonderbreking zal uiteraard heel wat schade veroorzaken. Het is goed dat men voorbereid is en een afschakelplan heeft, maar toch blijft de vraag wie er aansprakelijk is voor gebeurlijke schade. De heer Clarinval stelde ook deze vraag. Wie is uiteindelijk verantwoordelijk als er een afschakeling komt? Sommigen stellen ook heel concrete vragen. Moet men een noodgenerator aankopen? Moet men zich daarvoor verzekeren? Kan men zich daarvoor verzekeren? Dit zijn allemaal zeer concrete vragen waarop nog altijd geen antwoorden werden gegeven. Er wordt ook de vraag gesteld of men recht heeft op een vergoeding indien men schade heeft geleden. Wie moet die vergoeding betalen? Hoe zal dat worden geregeld? Komt er nog een overleg met de land- en tuinbouwsector over hun heel praktische vragen? Komt er nog een overleg met de ondernemers die in een afschakelgebied liggen? Of is dit alles niet meer aan de orde?

In de documentatie is ook sprake van een maatregel die vóór het afschakelplan kan worden genomen, namelijk mensen aansporen om zo weinig mogelijk energie te verbruiken. Bestaan hier simulaties van? Welke capaciteit kan door dergelijke sensibiliseringscampagnes worden uitgespaard?

Hoe zal dat concreet worden uitgevoerd? Wat is het bestcase- en worstcasescenario van besparing van energie?

Ook heb ik nog een vraag over de financiële stok, over het onevenwichtstarief van 4 500 euro per megawatt. Op welke wet is dat juridisch gebaseerd? Van waar komt dat bedrag precies? Ik kan mij voorstellen dat de producenten daar niet echt blij mee zijn. Heeft daarover met de producenten een overleg plaatsgevonden? Mijn bezorgdheid is ook dat iemand die boete zal moeten betalen. Die boete mag naderhand natuurlijk niet doorgerekend worden in de elektriciteitsfactuur voor de gezinnen en de bedrijven. Hoewel u in uw toelichting hebt gezegd dat dit niet kan, had ik daarover graag wat verduidelijking gekregen. Waarom kan dat niet en welke garanties bestaan er dat de eindverbruiker niet de dupe zal zijn van het onevenwichtstarief?

Mijn laatste vraag gaat over de noodgeneratoren, waarover al heel wat gezegd is. In de media is daarover een voorstel opgedoken. In de vorige commissievergadering heb ik aan staatssecretaris Fonck gevraagd of de inschakeling van meer noodgeneratoren een wezenlijke oplossing kan betekenen. De staatssecretaris heeft dat voorstel afgewezen als zijnde praktisch en technisch niet mogelijk. In de kranten lees ik nochtans dat dit wel mogelijk is, want er zouden op piekmomenten nu al noodgeneratoren gebruikt worden. Wat is uw visie daarop? Welke mogelijke oplossingen ziet u dienaangaande voor de komende winter?

02.08 Frank Wilrycx (Open Vld): Mevrouw de voorzitter, mijnheer Vandenberghe, ook ik had een vraag over de importcapaciteit, maar die vraag is zonet al door collega Wollants uitvoerig toegelicht. Wat is het effect wanneer er zich in andere landen problemen voordoen, zoals recent gemelde mogelijke problemen in het Verenigd Koninkrijk? Daarbij had ik graag wat meer toelichting gekregen. In hoeverre is de importcapaciteit zeker?

Ook heb ik een vraag over de rol van de distributienetbeheerder. In hoeverre is de distributienetbeheerder betrokken bij dat gegeven?

In eerste instantie doel ik dan op de productie-eenheden, waarvan er steeds meer komen in ons land. Ik heb het dan niet alleen over zon en wind, maar ook over warmtekraftkoppeling bij tuinbouwbedrijven of mestverwerking bij landbouwbedrijven. Zijn die meegenomen in de rekensom die u daarnet getoond hebt? Zijn er ook incentives om die land- en tuinbouwers aan te sporen om toch te produceren in de periode waarin zij stilliggen, bijvoorbeeld bij de uitbaters van serres?

In tweede instantie doel ik op de rol van de distributienetbeheerder in het afschakelingsplan. Hoe kunnen wij dat concreet zien? Voert Elia die afschakeling uit of moet de distributienetbeheerder cabine per cabine afsluiten voor enkele uren? Is op voorhand geweten wanneer er terug aangeschakeld kan worden en gebeurt dat in één keer, of ook gefaseerd? Daarover had ik graag meer details gekregen.

Ik heb een tweede vraag over de rol van de leveranciers. U hebt een goede incentive om de leverancier aan te sporen om zijn evenwicht te behouden en zijn vraag en aanbod gelijk te houden. U hebt daar het onbalanstarief voor. U zegt echter dat ook zij met hun klanten afspraken zouden moeten maken over een eventuele bijsturing langs de vraagzijde. Is dat enkel om de boete te vermijden of probeert u op die manier ook energiebesparingen te realiseren? Het gaat misschien over beide.

Ik heb net begrepen dat het afschakelingsplan over twee weken gedetailleerd zal worden besproken. Welke criteria werden daarvoor gehanteerd? Kunt u iets meer zeggen over de concrete communicatie hierover?

Ik denk ook aan de middellange termijn. We spreken nu over de komende winter, maar daarna volgen er nog winters. Zijn er al concrete maatregelen genomen? U hebt daarnet toegelicht dat er 1 000 megawatt meer interconnectie zou kunnen komen langs de zuidzijde. In hoeverre hebt u al een zicht op maatregelen op middellange termijn, zoals het vergunningenbeleid? Zijn er ook contacten met de Gewesten die vergunningen moeten afleveren, terwijl de federale overheid een productievergunning moet afleveren?

02.09 Karin Jiroflée (sp.a): Na al wat mijn collega's reeds hebben gezegd, heb ik nog twee concrete vragen.

De eerste vraag betreft de strategische reserve. Het aandeel van *demand side management* in de strategische reserve bedraagt 100 megawatt, heb ik begrepen. Klopt dat? Hoe schat Elia een eventuele verhoging daarvan in? Hoe schat Elia het potentieel daarvan in? Is het eventueel mogelijk om ook publieke actoren mee te nemen in dat verhaal? Denkt Elia dat daar mogelijkheden toe zijn?

Een tweede vraag gaat over de juridische aansprakelijkheid. Wij vragen ons af hoe Elia de juridische aansprakelijkheid bij eventuele stroomonderbrekingen inschat. Welke speler is juridisch aansprakelijk? Is dat de leverancier, de transmissienetbeheerder, de distributiesector of de federale overheid? Die vraag leeft ook bij ons.

Wij hebben begrepen dat bij een niet-geplande stroomonderbreking van minstens vier uur een schadevergoeding kan worden aangevraagd. Wij vragen ons af wat een niet-geplande stroomonderbreking precies betekent.

02.10 Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Mevrouw de voorzitter, mijnheer Vandenberghe, ik wil u en uw collega danken voor uw komst. Ik wil u in het bijzonder danken voor uw komst, want ik zou vandaag niet graag in uw schoenen staan.

Als het energiebeleid in dit land niet snel op nieuwe sporen wordt gezet, is de kans volgens mij groot dat netbeheerder op heel korte termijn een knelpuntberoep wordt. Ik kan mij voorstellen dat er prettigere omstandigheden zijn om te werken dan het voortdurend te moeten hebben over black-outs en hoe die kunnen worden vermeden.

Voor de collega's die Twitter en de nieuwssites wat minder volgen, wij hebben nu wel het absolute dieptepunt bereikt: de site die moet berichten over de black-out kent ondertussen ook een black-out. Dat kan tellen als slechte Belgenmop. Als illustratie van het feit dat het energiebeleid in dit land een onaanvaardbaar dieptepunt heeft bereikt, kan men geen meer concrete illustratie hebben dan dat. Het is niet uw site, maar die van de FOD Economie die nu platligt.

Mijn eerste opmerking is in dezelfde sfeer. Het valt mij enorm op dat er op dit moment op het vlak van bevoorradingszekerheid wel heel sterk naar Elia wordt gekeken, zelfs in die mate dat collega Wilrycx hier vragen heeft gesteld die hij eigenlijk aan een staatssecretaris voor Energie zou moeten stellen.

Door de rollen op de energiemarkt nog eens te schetsen, hebt u geprobeerd daarmee wat komaf te maken, maar ik kan niet anders dan vaststellen dat Elia op dit moment voortdurend het vuile werk moet opknappen, terwijl de bevoorradingszekerheid en het energiebeleid geen verantwoordelijkheid van de netbeheerder is, maar een politieke verantwoordelijkheid, een verantwoordelijkheid van de minister van Energie.

In die zin betreur ik dat men niet is ingegaan op onze suggestie om mevrouw Fonck hier vandaag aanwezig te laten zijn.

Ik had twee weken geleden nochtans de indruk dat ze het bijzonder interessant vond om als staatssecretaris te mogen functioneren in het Parlement.

Een tweede punt ligt in dezelfde lijn als een opmerking die ik heb geformuleerd tijdens de gedachtewisseling met de heer Bens. Doel 3 en Tihange 2 liggen nu al 26 maanden stil. Ik kan mij voorstellen dat het voor u als netbeheerder ook behoorlijk vervelend is om daarover geen duidelijkheid te krijgen. Aan u de vraag of het niet interessant zou zijn dat er een duidelijke timing zou worden geformuleerd. U kunt die timing niet formuleren, want dat is niet uw opdracht, maar dat kan wel de staatssecretaris voor Energie of de minister van Binnenlandse Zaken. Zo zou u duidelijkheid krijgen over de toekomst van Doel 3 en Tihange 2.

Ten derde, de strategische reserve. De staatssecretaris heeft gezegd: met Doel 3 en Tihange 2 800 megawatt strategische reserve, zonder Doel 3 en Tihange 2 1 200 megawatt strategische reserve. Zij kon geen inschatting geven van de strategische reserve die nodig is als Doel 4 ook nog uitblijft. Wanneer werd de ambitie geformuleerd om de strategische reserve van 800 megawatt uit te breiden naar 1 200 megawatt? Wanneer hebt u het signaal gekregen om daarvan werk te maken? Dat is een belangrijke vraag, want Doel 3 en Tihange 2 liggen al langer dan gisteren stil. Het is interessant om dat gegeven te confronteren met de timing van het initiatief van de staatssecretaris ter zake.

Ten vierde, we kunnen vaststellen dat de respons op het vraagbeheer op dit moment redelijk beperkt is. Hebt u een idee waarom? Wat zijn de hinderpalen om het vraagbeheer binnen de strategische reserve verder op te voeren dan 100 megawatt?

Ten vijfde, Ruien en Les Awirs zijn voor alle duidelijkheid niet onze energietoekomst. Toch is mij niet helemaal duidelijk wat heeft verhinderd om hen slechts voor beperkte tijd, deze winter bijvoorbeeld, op te nemen in de strategische reserve.

Ten slotte, ik ben begonnen met de hoop uit te spreken dat het energiebeleid in dit land snel opnieuw op de sporen wordt gezet. De onzekerheid die vandaag bestaat voor burgers en bedrijven, is onaanvaardbaar. Elia, Ecolo-Groen maar ook andere collega's hebben als hefboom voor die nieuwe zekerheid het voorstel gelanceerd van een energiepact. Elia heeft die oproep ook heel duidelijk geformuleerd.

Ik vermoed dat u die oproep nog steeds een goed idee vindt? Dan is mijn vraag welke onmiddellijke rol u Elia ziet spelen in de aanloop naar zo'n energiepact, waarvan wij vurig hopen dat het op de tafel ligt bij Peeters en Michel? Wij hopen trouwens ook vurig dat het verlengen van oude kerncentrales niet op de tafel ligt bij Peeters en Michel.

Tot hier mijn vragen en opmerkingen.

02.11 Vanessa Matz (cdH): Je remercie les intervenants pour la distribution des documents et l'exposé très complet qui a été réalisé et qui vient utilement compléter, contrairement à ce que je viens d'entendre, les sujets que la secrétaire d'État et le ministre de l'Intérieur ont largement commentés la semaine dernière. Les chiffres présentés sont identiques à ceux qui ont été mentionnés à cette occasion. Il a été possible, à ce moment-là, de répondre à toutes les questions. À ce stade-ci, il n'avait pas été convenu que la secrétaire d'État et le ministre soient présents mais bien dans une phase ultérieure pour compléter davantage les informations.

Comme le disait M. Calvo, toute une série de questions vous ont été adressées alors qu'il ne semble pas que vous soyez compétents entre autre pour l'information et pour la manière dont celle-ci sera diffusée, Mme la présidente a d'ailleurs fait une remarque à ce sujet-là. Nous attendons tous ces informations avec impatience, car nous sommes des mandataires locaux par ailleurs.

L'entreprise a déclaré dans *L'Echo* qu'elle s'interrogeait sur les mesures prises par les fournisseurs pour s'assurer qu'ils pourront bien approvisionner leurs clients. Vous avez rappelé que c'était bien sûr à eux qu'incombait cette tâche. Votre CEO déclarait: "Nous les entendons fort peu aujourd'hui (les fournisseurs). J'espère que c'est parce qu'ils sont en train de regarder les mesures qu'ils peuvent prendre. (...) Il y a 3 000 MW/h de nucléaire qui ont disparu".

J'aurais souhaité des éclaircissements à ce sujet, même si cela ne vous incombe pas. Depuis l'annonce du tarif de déséquilibre, avez-vous eu connaissance de mesures complémentaires prises par les fournisseurs pour remplir leurs obligations en la matière?

02.12 Marco Van Hees (PTB-GO!): Madame la présidente, tout d'abord, je souhaiterais avoir confirmation de ce qui nous a été expliqué. Si j'ai bien compris, en fonction de votre modèle LOLE, qui selon moi porte mal son nom, vous nous garanzissez que nous aurons des coupures en cas d'hiver moyen.

La **présidente:** Monsieur Van Hees, on ne pose pas les questions en direct. Les réponses seront données en même temps qu'à tous les autres collègues.

02.13 Marco Van Hees (PTB-GO!): Je pose la question et j'attends la réponse le moment venu.

Ces derniers temps, nous avons assisté à des fermetures de centrales et les producteurs avaient promis la création d'une série de centrales à Seneffe, à Navagne, à Gand, etc., pour 2 500 MW, selon mes informations. Ce sont des promesses non tenues. Quel est le bilan tiré par Elia à la suite de ces promesses non tenues de la part des producteurs d'électricité?

Comment Elia explique-t-il que le marché n'a finalement pas été capable d'assurer l'approvisionnement nécessaire car on nous annonce un risque de coupures cet hiver?

En tant que gestionnaire de réseau, avez-vous l'impression qu'Elia a assez d'emprise pour garantir l'approvisionnement?

Quelles centrales seront-elles construites dès aujourd'hui et au cours des prochaines années? Pourriez-vous nous donner des précisions dans ce domaine? Si tel est le cas, combien de mégawatts seront-ils générés par ces centrales? Ce qui nous préoccupe en premier chef, c'est évidemment l'hiver qui vient mais il faut aussi regarder un peu plus loin et se demander si le problème ne se posera pas également les hivers suivants et ce, peut-être avec encore davantage d'ampleur.

Enfin, plusieurs collègues ont mentionné la question des responsabilités en cas de délestage. Je poserai pour ma part la question de manière plus précise. Existe-t-il juridiquement des possibilités pour que cette responsabilité, en cas de coupures, incombe aux producteurs d'électricité qui, quelque part, n'ont pas joué leur rôle?

02.14 Aldo Carcaci (PP): Mes deux questions seront brèves.

S'agissant du black-out, je voulais savoir si des garanties fermes et écrites avaient été données par les pays qui seraient à même de nous fournir en cas de pénurie. Si oui, quels sont ces pays? Et quelle en serait la capacité?

Ensuite, quand pensez-vous que la réserve stratégique sera opérationnelle?

La **présidente:** Chers collègues, je vais prendre la parole, puis je la redonnerai aux membres qui la demandent pour obtenir des précisions.

Je remercie bien évidemment les représentants d'Elia d'être venus présenter leur exposé.

Les citoyens sont légitimement alarmés par certains discours parfois contradictoires. En effet, quand Elia sort des chiffres, la secrétaire d'État les relativise. Tant pour nos concitoyens que pour nos entreprises ou encore pour les élus locaux, il me semble qu'une information globale et transparente permettrait d'y voir plus clair. Or ce n'est pas ce que nous avons entendu ces dernières semaines, et en particulier ces deux derniers jours.

La question du prix a aussi été posée. Une amende est exigée pour un déséquilibre de 4 500 euros. Une inquiétude portant sur une augmentation du prix de l'électricité se manifeste tant du côté des entreprises que des citoyens. Je vous rappelle les efforts fournis en ce domaine par ce gouvernement, qui est encore en affaires courantes. Je sais que la CREG est responsable du prix, mais vous avez quand même une vue générale. Pensez-vous que les amendes et les décisions prises risquent d'augmenter le prix de l'électricité

aussi bien pour les entreprises que pour les citoyens?

Par ailleurs, les acteurs – producteurs et fournisseurs – disposent-ils encore d'assez de temps pour essayer d'arriver à l'équilibre de l'offre et de la demande? Estimez-vous que les deux mois à venir leur seront suffisants?

Une autre question a été posée par certains collègues. Nous savons qu'il existe des contrats interruptibles en rapport avec la réserve stratégique. Le SPF Économie, Elia et les fournisseurs ont-ils constitué un groupe de travail en vue de demander à certaines entreprises qui pourraient atteindre des pics critiques de diminuer leur consommation d'énergie? Une dynamique se dessine-t-elle en ce moment? Il est en effet grand temps. Quels sont les acteurs qui y participent? Comment est-elle mise en œuvre? Y a-t-il du répondant du côté des entreprises? Je pense aussi à la question des indemnités et des travailleurs, mais nous l'aborderons avec les ministres.

Un autre élément sur lequel vous pouvez répondre par oui ou non. À propos des interconnexions, pensez-vous que tout ira bien par la frontière nord et que vous obtiendrez ces 3 500 MW d'importation? Selon vous, la sécurité y est plutôt importante.

Une question sur les générateurs: à ce sujet, on entend tout et son contraire. Les gros générateurs seront-ils utiles demain à nos entreprises, à nos hôpitaux ou à des sites à risque? Pourront-ils être connectés au réseau? Fonctionneront-ils correctement? Il s'agit bien des gros générateurs et non de petits générateurs privés. Existe-t-il une stratégie pour l'utilisation des générateurs durant ces pics et ces périodes de risque durant notre hiver?

Un dernier point: insiste-t-on suffisamment aujourd'hui sur la solidarité indispensable entre tous les citoyens? Le discours passe-t-il? Pensez-vous sincèrement, avec votre connaissance du réseau, qu'il sera suffisant que chaque citoyen fasse un geste, qu'il se sente solidaire de la population belge dans son ensemble, pas uniquement vis-à-vis des zones qui risquent d'être délestées. Ces zones sont connues, et c'est bien, mais un Bruxellois ne risque-t-il pas de ne faire aucun effort sachant que sa zone d'habitation n'est pas concernée?

Ne conviendrait-il pas que tous les citoyens se montrent solidaires, ce qui nécessiterait que leur soit clairement expliqué d'éviter de brancher leur lave-vaisselle, leur machine à laver et autres entre 17 heures et 20 heures? Ce discours est-il assez répandu? Cette solidarité est-elle vraiment déjà entendue? Je n'en ai pas l'impression. Selon moi, il reste bien des efforts à fournir.

D'après ce que semblait dire la secrétaire d'État la semaine dernière, des situations similaires ont montré dans notre pays qu'il s'agissait là d'une forte possibilité de réduction de consommation d'énergie.

Enfin, il resterait un point à éclaircir. La question a été posée par divers collègues: aujourd'hui, vu la libéralisation du marché, et même sa privatisation pour répondre aux desiderata de l'Europe et non de l'État belge, est-ce au marché de répondre avant tout à la sécurité de l'approvisionnement?

Il peut effectivement y avoir des études prospectives mais est-ce le marché qui doit répondre à la question de la sécurité d'approvisionnement? En infligeant une amende au marché, j'ai l'impression que vous avez répondu à la question.

02.15 Sybille de Coster-Bauchau (MR): Madame la présidente, j'ai deux petites questions.

Dans votre exposé, vous avez parlé de réévaluer les capacités d'importation. Quand cette réévaluation aura-t-elle lieu? Si nous devons utiliser ces capacités d'importation, ce serait à cause d'un hiver froid et de besoins grandissants. L'hiver étant le même en Allemagne et en Hollande, avez-vous la certitude que nous pourrions bénéficier de ces 3 500 MW?

Ma deuxième question concerne l'information aux communes. Qui sera en charge de cette information? Mme la présidente a parlé d'une réunion organisée prochainement. J'imagine que ce n'est pas à Elia de le faire. Dans le plan de délestage, vous indiquez que le ministre en sera responsable en dernier ressort. Mais avant l'arrivée du plan de délestage, il y a une information importante à donner tant aux citoyens qu'aux communes. Les bourgmestres se posent beaucoup de questions quant à leur responsabilité.

Je m'étonne d'ailleurs de découvrir dans la presse les informations mises en ligne à 15 h 19 par le SPF

alors qu'il semblerait qu'il y ait une discordance entre les tableaux et l'information. Y a-t-il une différence entre les explications données dans le journal et la réalité? Je trouve qu'il est dangereux de donner une information en ligne aujourd'hui alors que nous sommes en train de débattre du fond. On porte ceci à la connaissance des citoyens sans aucune information préalable. Ils peuvent donc interpréter ceci de différentes manières, mais probablement de manière catastrophique.

Pourriez-vous nous donner un timing quant à l'information? Quel sera le rôle d'Elia dans cette information? Quel sera le rôle des gestionnaires de réseau de distribution (GRD)?

02.16 Koenraad Degroote (N-VA): Mevrouw de voorzitter, ik heb nog twee vragen met betrekking tot het afschakelplan.

De eerste vraag werd al gedeeltelijk gesteld door de vorige spreker. Ik wil er nog heel even iets dieper op ingaan. Op 22 augustus werd ons gezegd dat het afschakelplan, zoals het vandaag werd bekendgemaakt, toen reeds bestond. Ik heb er toen op aangedrongen om het kenbaar te maken. Op mijn vraag werd niet ingegaan. Er werd verwezen naar 3 september, vandaag dus.

Waarom werd die geheimzinnigheid gedurende twaalf dagen volgehouden? Waren er afspraken tussen Elia en de regering om twaalf dagen te wachten met de communicatie? Zijn er volgens Elia omstandigheden die dit uitstel rechtvaardigen? Of behoort de communicatie volledig tot de verantwoordelijkheid van de minister?

Een tweede aspect heeft betrekking op de gemeentebesturen. Gemeenten in de afschakelzones vragen aan buurgemeenten, die niet in de afschakelzones liggen, of er sprake kan zijn van een bepaalde vorm van solidariteit zodat de lasten worden verdeeld. Technisch lijkt mij dit niet meteen mogelijk, maar ik had dit graag bevestigd gekregen van jullie.

02.17 Jean-Marc Nollet (Ecolo-Groen): Je vous sens prudent sur une série de méthodologies de calcul pour arriver à ces fameux chiffres de 49 heures et 116 heures. Mais je ne comprends pas pourquoi vous reprenez comme hypothèse que les 3 500 MWh d'importation sont garantis. La semaine dernière, la secrétaire d'État répondait négativement à la question concernant la prise en compte des 3 500 MWh comme une garantie, puisque ceux-ci représentent une capacité et non une garantie.

Dans un modèle probabiliste, en fonction des souvenirs que j'ai des études que j'ai suivies, nous prenons des hypothèses de probabilité sur les 3 500 MWh. Ici vous les intégrez à 100 %. C'est très interpellant. Avez-vous un calcul qui permet de donner des informations en termes d'heures et de jours à risques, sans les 3 500? Prenons une hypothèse à 2 000, 2 500. Là, vous travaillez à 100 %. Partout ailleurs, vous mettez des probabilités mais ici vous travaillez à 100 %. Or, nous l'avons bien entendu dans votre discours, dans celui de la secrétaire d'État et dans ceux des observateurs, en cas de froid important, la situation ne s'arrête pas aux limites de la frontière d'un pays. Cela peut toucher la France, les Pays-Bas. Nous savons qu'aux Pays-Bas, il y a une grande capacité, mais vous venez dire que les centrales ferment aussi ou sont en train de fermer. Pourquoi avez-vous sorti le calcul avec hypothèse à 100 % sur les 3 500 MWh et pourriez-vous sortir le calcul à 2 000, 2 200 environ?

02.18 Benoît Friart (MR): Je voudrais poser une question en rapport avec l'industrie. Je présume que les PME qui s'approvisionnent en basse tension seront logées à la même enseigne que les particuliers pour ce qui est du délestage. Par contre, l'industrie s'approvisionne en haute tension. Continuera-t-elle à être fournie? Et à partir de quel niveau de consommation continuera-t-elle à être fournie?

02.19 Muriel Gerkens (Ecolo-Groen): Je souhaiterais poser une question plus technique sur la centrale TGV de Vilvorde qui va devenir une centrale au gaz. Vous dites que celle-ci pourrait être hors d'état de marche à partir du 1er novembre. A-t-on une idée de la durée des travaux? Est-il possible de postposer ces travaux? Ou bien la date du 1er novembre est-elle définitive et on ignore combien de temps cela nécessitera?

La **présidente**: Monsieur Vandenberghe, vous avez la parole. Vous décidez de l'ordre dans lequel vous souhaitez répondre.

02.20 Frank Vandenberghe: Madame la présidente, ce sont des questions qui circulent. Pour bon nombre d'entre elles, nous avons anticipé dans la note que nous avons distribuée.

Wij zullen kort antwoorden, maar voor het geval u meer uitleg wil over, bijvoorbeeld, de mechanismen van de importcapaciteit, hebben we die iets uitgebreider uiteengezet in onze nota.

Ik stel voor eerst drie groepen van antwoorden voor mijn rekening te nemen. Daarna zal mevrouw Tant de andere groepen voor haar rekening nemen.

De eerste groep betreft de importcapaciteit. De tweede groep betreft alles wat met de productie te maken heeft. De derde groep betreft alles wat met de verbruikszijde te maken heeft, met inbegrip van de *incentives*, en ik wil ook de noodgeneratoren meenemen, die eigenlijk een vermindering aan de verbruikszijde inhouden.

Wat de importcapaciteit betreft, is het belangrijkste inderdaad wat de heer Nollet zegt. Wij hebben dat ook altijd benadrukt in onze nota's aan de minister: let op, c'est une hypothèse lourde de compter à 100 % sur les importations. Elle est dépendante des importations. Si l'hypothèse est faite à 2 000 MW, ça ne passe plus. De LOLE wordt dan te hoog.

Le LOLE (Loss of Load Expectation) devient à des niveaux... On a besoin des 3 500 dans le pays. Si vous descendez à 2 000, c'est équivalent à perdre encore une fois et demie Doel 4, en plus.

Ons land is structureel dus afhankelijk van import voor ongeveer een vierde van het piekverbruik, voor ongeveer 30 % van zijn energie. Die 3 500 megawatt hebben we nodig en dat hebben wij altijd benadrukt. Wij verrichten maximale inspanningen om dat te kunnen leveren als transportcapaciteit, maar niet als energie: wij vervoeren de energie, die door anderen op de markten gekocht zal moeten worden.

Er zit echter ook een positieve zijde aan dat schema.

Pourquoi on a montré le schéma avec une importation de 3 500 venant des Pays-Bas? C'est parce que, pour l'hiver prochain - cet hiver-ci - la capacité semble y être. Ce sont les acteurs du marché qui doivent avoir les contrats. Nous, on est le transporteur. Pour l'hiver prochain, les 3 500 semblent y être. Donc, nous avons pris cette hypothèse. C'est, quelque part, par nécessité.

Je voudrais aussi dire que, concernant l'impact sur le LOLE, nous ne croyons pas qu'il y a une différence entre notre position et celle du ministre. Ce sont les mêmes chiffres.

Nous ne garantissons pas des coupures pour le nombre d'heures du LOLE. C'est une moyenne, vous savez ce que cela veut dire, ce peut être plus ou moins. Mais, essentiellement, ça peut être zéro si les mesures d'activation, de flexibilité de la demande réussissent. C'est essentiel et nous croyons que c'est possible.

Mais ce n'est pas la compétence d'Elia. Nous donnons le signal, nous sommes le *watchdog* du système. Mais ce n'est pas notre compétence de le mettre en œuvre.

Sur ce point, je vais revenir sur les 4 500 – prix de déséquilibre – et les 3 500 de capacité d'interconnexion. Effectivement, il y a les 3 500, je crois que nous avons démontré qu'on utilise à plein nos propres capacités.

Mijnheer Wollants, u hebt gevraagd of wij de capaciteit nog kunnen verhogen door de 2 000 megawatt tussen Duitsland en Frankrijk te gebruiken. Dat is misschien deels mogelijk, maar wij kunnen niet naar 5 000 megawatt gaan. Wanneer wij in België boven 3 500 megawatt komen, stoten wij op verschillende andere interne limieten, zoals spanningslimieten en dergelijke meer. In de winter van 2012-2013 hebben wij 3 800 à 3 900 megawatt ingevoerd. Er zijn ook veiligheidscriteria die wij absoluut moeten respecteren, omdat wij bij overtreding anders domino-effecten met een black-out op Europees vlak zouden kunnen riskeren. Wij kunnen dus niet veel verder gaan dan 3 500 megawatt. 4 500 megawatt zal misschien mogelijk zijn in 2016. Dat hebben wij duidelijk gezegd in ons document.

Laten wij ons ook geen illusies maken over het gebruikmaken van de capaciteit die er is tussen Duitsland en Frankrijk – 2 000 megawatt – boven op de 800 megawatt die wij hebben getoond. Het zijn de Fransen die de lijn hebben gebouwd. Wij zullen de Frans-Duitse capaciteit dan ook niet kunnen gebruiken als zij ze nodig hebben. Wij moeten onze eigen importcapaciteit gebruiken. Qua capaciteit is er dus maximum 3 500 megawatt beschikbaar voor de markt. In noodgevallen kan 500 megawatt *balancing*, indien beschikbaar, worden gebruikt. Wij zijn daar ongeveer aan de limiet.

Wat de productiecapaciteit betreft, hebben wij herhaaldelijk gesteld dat het niet aan ons is om te weten welke gascentrales in de strategische reserves komen en welke niet. Wij zeggen alleen per winter hoeveel wij nodig hebben. Wij hebben evenmin zicht op de bouwplannen. Er is onder meer gevraagd naar de bouwplannen uit het jaar 2009-2010. Toen wilden verschillende centrales bouwen, maar de economie van de markt is ondertussen veranderd en alle bouwplannen zijn geschrapt. Elia stelt alleen capaciteit ter beschikking, maar het speelt geen andere rol. Wij kunnen alleen op korte termijn onze rol spelen. Voor het overige zijn wij uitvoerder.

Een zeer belangrijke vraag gaat over de vraagzijde. De vraagzijde kan de LOLE-afschakelingen vermijden. Dat is duidelijk. Duizend of duizendvijfhonderd megawatt kan bij pieken in de winter via de vraag worden geleverd. Ik herhaal dat de industrie kwartiermetingen heeft. Als zij op zulke momenten 4 500 euro per megawattuur kan besparen, zal zij wel akkoorden vinden met de producenten.

Madame la présidente, en effet, la dynamique se met en route avec les producteurs. Certains prennent déjà des initiatives sur des sms, des websites, etc. Les producteurs, les fournisseurs vont enclencher cette dynamique de ce montant de 4 500. Pour les ménages, le fonctionnement n'est pas pareil: il n'existe pas de comptage horaire (?) et il est donc nécessaire d'avoir d'autres mécanismes, ce qui dépasse la compétence d'Elia.

Un élément relié à cela est l'utilisation de générateurs de secours. Avant tout, les GRD doivent les faire répondre aux critères techniques. Peut-être existe-t-il quelques cas où une discussion pourrait s'en suivre, mais ce n'est pas l'affaire d'Elia.

Nous pensons que, dans le cadre des réserves opérationnelles, Elia peut contracter entre 100 et 200 MW, mais faites le calcul: 50 heures ou 100 heures fois 4 500 euros sont-elles suffisantes pour amortir un générateur de secours? Il ne nous appartient pas d'effectuer cet exercice, mais nous avons donné le signal au marché. Il doit donc y avoir un *incentive* pour augmenter le nombre de générateurs de secours.

Avec l'ensemble de ces mesures – flexibilité de la demande, sensibilisation des ménages et autres mesures du type générateurs à vapeur –, il doit être possible d'y parvenir. C'est possible à condition que ces mesures soient couronnées de succès.

Dat denken wij echt. Wij zeggen niet dat we zullen afschakelen, maar wel wat het vermoedelijk aantal afschakelingen is als er niets gebeurt, als er niet wordt ingegrepen, als de dynamiek van de vraagsturing niet op gang komt en iets betekent. Dat is de boodschap van Elia.

Ik meen dat ik de luiken inzake vraagsturing, productie en transport heb behandeld.

02.21 Ilse Tant: Ik wil nog even stilstaan bij de rollen en verantwoordelijkheden met betrekking tot de bevoorradingszekerheid.

Het lijkt evident wie welke rol op zich neemt, maar ik denk dat dit niet het geval is. Als ik de verschillende vragen hoor die aan Elia worden gesteld, wordt ons een verantwoordelijkheid toegedicht die wij vandaag niet hebben. Dat belet echter niet dat wij willen meedenken over sommige pistes en onze expertise ter beschikking willen stellen. Ik denk dat wij ook daarom in deze commissie werden uitgenodigd om wat verdere toelichting te komen geven.

Ik blijf erop terugkomen dat het in eerste instantie de leverancier is die toeziet op het evenwicht van zijn portefeuille en die daartoe moet worden gestimuleerd. Daarnaast is er de overheid die globaal bekijkt of er voor het land voldoende import en productiemiddelen zijn ten aanzien van de consumptie en het uitrustingsplan.

Als dat niet zo blijkt te zijn, heeft zij bepaalde bevoegdheden om in te grijpen. Denk maar aan de strategische reserves en de offerteaanvraag, maar ook aan de mogelijkheid om sensibiliseringscampagnes te voeren en de consumptie te beperken.

Wat doet Elia met betrekking tot de communicatie? Is Elia op de hoogte van de maatregelen die worden genomen inzake de beperking van de productie? Wat is de besparing die daar kan worden gerealiseerd?

Wij nemen samen met de FOD Economie en de CREG deel aan het overleg over mogelijke maatregelen

inzake sensibilisering en reductie van de consumptie. Het is in eerste instantie echter een verantwoordelijkheid van de federale regering om die maatregelen te bepalen. Er worden daaromtrent studies uitgevoerd.

Trouwens, in de pers stond een citaat van mevrouw Fonck dat ging over 1 000 megawatt mogelijke reductie van consumptie. Wij kunnen dat op vandaag ontkennen noch bevestigen. Die berekeningen worden niet door ons gemaakt.

Communicatie en crisiscommunicatie zullen in eerste instantie de verantwoordelijkheid van de betrokken overheid zijn, zowel de Crisiscel als de FOD Economie.

En ce qui concerne la responsabilité pour le dommage subi, le plan de délestage est mis en œuvre sur demande du ministre. Elia exécute la demande du ministre. Là aussi, nous nous trouverons normalement dans un cas de force majeure. La question de savoir qui a causé le déséquilibre ou la situation de pénurie qui a eu pour conséquence la mise en œuvre du plan de délestage est un débat qui aura lieu entre avocats. Quelle est la cause? Quelles sont les conséquences? Quel est le lien entre les deux? Il est difficile de prendre position pour l'instant.

Wij staan open voor overleg met de land- en tuinbouw, als zij ons bepaalde pistes en initiatieven kunnen aanreiken met betrekking tot eventueel bijkomende productiemiddelen. Wij zullen dit opvolgen.

Enfin, en ce qui concerne les permis et les différentes interconnexions, comme M. Vandenberghe l'a déjà expliqué, le projet Brabo vise à renforcer notre réseau dans le port d'Anvers. Nous avons commencé en 2007 et avons obtenu tous les permis, lesquels ont été attaqués par une entreprise. Le plan de secteur a donc été annulé. Normalement, nous aurions déjà dû disposer de cette ligne, qui nous aurait permis d'importer 4 000 MW supplémentaires. Nous avons relancé la procédure.

Dans le projet Brabo, qui est la ligne à haute tension, est inclus le PST – des *phase shifters* –, que nous comptons installer si la fermeture de Doel 1 et 2 est confirmée. Mille mégawatts sont disponibles sur le réseau. Via l'installation des *phase shifters*, nous pourrions augmenter, au début 2016, la capacité d'importation de 1000 MW.

Si, pour l'une ou l'autre raison, Doel 1 et Doel 2 ne s'arrêtent pas, il faudra quand même attendre la construction de la ligne à haute tension Brabo, dont nous prévoyons la mise en service pour 2019. De même, un renforcement du côté des Pays-Bas sera nécessaire pour pouvoir augmenter de 1000 MW la capacité à la frontière nord.

Nog andere interconnectieprocedures zijn lopende. Zo vernoem ik de interconnectie met Duitsland en Engeland, maar de indienstneming daarvan is inderdaad ten vroegste voor 2019. Wij zijn ook sterke pleitbezorgers om op gewestelijk niveau de vergunningsprocedures te vereenvoudigen, zeker voor projecten die, zoals het project Allegro met Duitsland en het project Nemo met Engeland, erkend zijn als Projects of Common Interest door de Europese Commissie, belangrijk voor heel het plaatje van de Europese bevoorradingszekerheid en interconnectiecapaciteit, dus de volledige Europese markt.

02.22 Frank Vandenberghe: Ik wil nog een antwoord geven in verband met de coupures.

Pour répondre à la question sur les coupures et la priorité sur les tranches de délestage 1 à 6 ou les tranches 6 à 1, il faut savoir qu'il y a deux types d'utilisation de ces tranches.

Les phénomènes soudains sont automatiques, comme le 4 novembre 2006, où il y a eu une distorsion au niveau européen. Cela a fonctionné de façon automatique. Quand cela fonctionne de façon automatique, c'est la tranche 1 la première, puis la 2, puis la 3, puis la 4, puis la 5.

Le choix a été fait, pour les phénomènes de pénurie, de ne pas prendre la même priorité. Pour les phénomènes de pénurie, comme c'est une désactivation manuelle, le choix a été fait de prendre les tranches dans la priorité inverse: en principe 6, 5, 4, 3,... Cela a été annoncé par le ministre. En fait, c'est la décision du ministre. C'est la philosophie générale de l'utilisation des tranches.

02.23 Koenraad Degroote (N-VA): Ik heb niets gehoord over het afkoppelingsplan. Is de twaalf dagen stilzwijgen in overleg gebeurd met de gemeenten?

02.24 Frank Vandenberghe: Die dagen waren gewoon nodig om een aantal instanties hun huiswerk te laten maken. Er zijn immers bijwerkingen. De kaart moet geactualiseerd worden, de lijst moet geactualiseerd worden enzovoort.

02.25 Koenraad Degroote (N-VA): (...)

Le **président:** M Degroote, pas de dialogue, laissez répondre Mme Tant.

02.26 Ilse Tant: Sowieso zal Elia voor het afschakelingsplan een lijst van af te schakelen hoogspanningsposten doorgeven. Uiteindelijk is het de overheid, samen met de DNB's, die kijkt, op basis van de topologie van de distributienetten, over welke af te schakelen zones het gaat. Het is die kaart die u vandaag in de kranten terugvindt. Wanneer en hoe die gepubliceerd wordt, is een beslissing die volledig afhangt van de minister. Daarmee heeft Elia absoluut niets te maken.

02.27 Koenraad Degroote (N-VA): Wij hebben het vorige keer anders gehoord.

De **voorzitter:** Collega's, straks zullen wij een tweede ronde organiseren. Ik laat de mensen van Elia hun betoog afronden. Tenzij zij alles gezegd hebben wat zij moeten zeggen?

02.28 Ilse Tant: Er was ook nog een vraag over het energiepact. Wij blijven inderdaad verdedigers van een energiepact. Energie is een heel complexe materie. De beste manier om een goed beleid te voeren is door de verschillende actoren rond de tafel te brengen en om in consensus bepaalde maatregelen uit te voeren. Elia heeft daarvoor aan de kar getrokken, maar er zijn ook andere partijen op de markt die dat kunnen doen en die een neutrale rol kunnen opnemen bij het rond de tafel krijgen van de verschillende actoren.

De **voorzitter:** Wie vraagt nog het woord in een tweede ronde? Ik zie de heer Calvo, mevrouw Matz en de heer Friart.

02.29 Benoît Friart (MR): Je n'ai pas eu de réponse à ma question quant à une différence éventuelle entre l'approvisionnement à basse tension et l'approvisionnement en haute tension.

02.30 Frank Vandenberghe: Les tranches de déclenchement concernent les réseaux à des tensions inférieures à 30 kV. Nous avons des liens contractuels directs avec les très grandes entreprises qui sont directement reliées au réseau Elia et la participation de ces entreprises se fait donc par des contrats entre Elia et l'industriel. C'est tout à fait conforme à la législation, aux règlements techniques et à l'arrêté ministériel de 2005 qui détermine les modalités du fonctionnement du plan de déclenchement. Mais il y a effectivement une différence pour une entreprise qui est sur les réseaux de distribution dans les zones concernées par le plan et une grande entreprise qui puise directement son électricité sur le réseau Elia.

02.31 Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Volgens mij is er een vraag waarop ik geen antwoord heb gekregen. Daarnaast heb ik ook nog een kleine bijkomende vraag en een opmerking.

De vraag waarop ik volgens mij geen antwoord heb gekregen, heeft betrekking op de timing inzake de uitbreiding van de strategische reserve van 800 megawatt naar 1 200 megawatt. Wanneer is dat gebeurd? Is er ondertussen een bijkomende vraag geformuleerd om naar meer dan 1 200 megawatt te gaan?

02.32 Frank Vandenberghe: (...) met de hypothesen. Dit staat ook zo vermeld in de vraag van de heer Nollet. Voor een reserve van 800 megawatt werd rekening gehouden met een andere importhypothese.

Les 800 MW, comme mentionné dans les documents distribués, étaient basés sur d'autres hypothèses. Elles avaient été émises avant la perte de Doel 3 et Tihange 2: nous n'étions pas dans l'hypothèse d'annuler tout entretien durant l'hiver et nous reconnaissons qu'il ne s'agissait pas de l'hypothèse de 3 500 MW d'import, mais seulement de 800 MW.

Après la perte de Doel 3 et Tihange 2, nous avons admis ne pas pouvoir y arriver sans un plan d'action pour maximiser l'import et minimiser l'entretien. Un plan a donc été pensé avec le SPF Économie et la CREG; nous assumons ce plan d'action et modifions les hypothèses: 1 200 MW sans Doel 3 et Tihange 2. On ne les a pas atteints, nous avons seulement atteint 850 MW. Il reste donc un trou à combler de 350 MW.

Avec la perte de Doel 4, le trou augmente grosso modo de 1 000 MW. Ce trou à combler, comme notifié dans la note, est aujourd'hui de l'ordre de 1 300 MW à 1 400 MW. Ce sont des statistiques et il reste un coefficient d'incertitude.

02.33 Kristof Calvo (Ecolo-Groen): U zit op 850 megawatt, dat heeft mevrouw Fonck twee weken geleden gezegd. U wilt naar 1 200 megawatt in het scenario waarin Doel 4 weer actief is. Om op dit moment van 850 naar 1 200 te gaan, hoe gaat dat?

02.34 Frank Vandenberghe: Die 350 zijn bijkomende vraagmaatregelen; dat stemt ermee overeen om de LOLE van 5 en 29 naar 3 en 20 te brengen.

02.35 Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Bent u daar hoopvol over?

02.36 Frank Vandenberghe: Dat is aan de markt. Met de sterke *incentives* die er zijn en bij voldoende mobilisatie, lijkt het ons dat we die ambitie kunnen koesteren, niet als Elia, maar samen, als maatschappij.

02.37 Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Ik vergat een bijkomende vraag te formuleren. Op pagina 12 van uw document lees ik dat als onderdeel van het Braboproject er ook een dwarsregeltransformator wordt geïnstalleerd. Dat zou voor een bijkomende capaciteit van 1 000 megawatt aan import kunnen zorgen. Mij verrast de laatste zin van de paragraaf enigszins. U zegt dat dit in eerste instantie als reserve zal dienen. Wij hebben op dit moment echter niet meteen overschot.

02.38 Frank Vandenberghe: We hebben in eerste instantie het Braboproject nodig om die vierde PST te kunnen valoriseren. We hebben het Braboproject niet, maar wel iets anders. Als er 1 000 megawatt minder injectie op het net komt in Doel in 2015 door Doel 1 en Doel 2, kunnen we rechtstreeks van de grens naar de post van Doel injecteren en kunnen we die 1 000 megawatt gebruiken om de energie zonder het Braboproject op het Belgisch net te krijgen. Dat is de redenering achter de vierde PST: toch 1 000 megawatt invoeren. Daarom zeggen we: als Doel 2 stopt eind 2015, kunnen we via dat project enkele maanden later, in de zomer van 2016, 1 000 megawatt meer via Doel het land invoeren.

02.39 Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Dan heeft de sluiting van Doel 2 eigenlijk een positief nettoresultaat op dit vlak.

02.40 Frank Vandenberghe: Er werd hier al duidelijk gesteld dat de hypothese om 3 500 megawatt import te verhogen naar 4 500 met centrales die ook in Nederland worden gesloten, een bijzonder zware hypothese is.

02.41 Kristof Calvo (Ecolo-Groen): Dat is inderdaad voluntaristisch, vandaar ons pleidooi om een tandje bij te steken. Dat brengt mij bij mijn opmerking. Het energiepact kwam ter sprake. Ik nodig de collega's uit om de methode uit de resolutie van Ecolo-Groen hierover eens goed te lezen, niet qua concrete inhoud maar qua bepalende methode dus. Als zo iets parlementair zou worden gesteund, bij uitstek voor een initiatief als een energiepact dat breed gedragen zou moeten worden, zou dat goed zijn. Dat moet breder gedragen worden dan via meerderheid en oppositie.

Met Ecolo-Groen hebben wij een resolutie ingediend om een duidelijke methode te definiëren. Daarin voorzien wij voor de netbeheerder bijvoorbeeld geen sturende rol, want dat lijkt ons eerder een opdracht voor de overheid.

Mijnheer Vandenberghe, evident willen wij een beroep doen op uw expertise, zoals u die vandaag ook ter beschikking hebt gesteld, waarvoor ik u nog eens van harte wil bedanken. Ik wens jullie veel succes met jullie moeilijke opdracht.

02.42 Vanessa Matz (cdH): Monsieur le président, tout à l'heure, certains – qui nous ont déjà quittés – regrettaient la publication des cartes sur le site du SPF Économie. Si ces cartes n'avaient pas été publiées, on aurait sans doute regretté le manque de transparence et d'information vis-à-vis de la population, même si ces cartes doivent encore être complétées par une information des gouverneurs. On ne peut prêcher tout et son contraire. On ne peut pas dire qu'il y a un manque d'information et, une fois que les cartes sont publiées, dire qu'elles le sont de manière brute. Nous savons bien que si ces cartes n'avaient pas été publiées, il y

aurait eu des interventions pour regretter le manque d'information à la population.

02.43 Muriel Gerkens (Ecolo-Groen): J'aurais voulu avoir la réponse à ma question concernant la réserve stratégique.

02.44 Frank Vandenberghe: La centrale de Vilvorde est actuellement fermée. Elle a une capacité de 385 MW. Elle participe à la réserve stratégique à concurrence de 265 MW. La partie la plus récente de la centrale sera réaménagée et la partie la plus ancienne sera mise définitivement hors service. Ces travaux sont en cours et la réserve stratégique devrait être prête dans les tout prochains jours. Il reste donc un risque pour le début de l'hiver.

La **présidente**: Chers collègues, je vous remercie. Je remercie également les représentants de l'Agence fédérale de Contrôle nucléaire et d'Elia d'être venus nous donner ces informations. Je pense qu'ils reviendront d'ici la fin de l'hiver!

En ce qui concerne l'ordre des travaux, nous ne pourrons pas organiser de commission la semaine prochaine car il y a les journées parlementaires de différents groupes. Comme nous en avons convenu, la semaine d'après, nous allons réunir le président du Collège des Gouverneurs ainsi que son vice-président. Le ministre de l'Intérieur et la secrétaire d'État seront également présents. Nous déterminerons ensuite la continuation de nos travaux, sauf si vous avez des demandes particulières.

02.45 Jean-Marc Nollet (Ecolo-Groen): Madame la présidente, je souhaiterais que nous puissions auditionner Electrabel. Avec le nombre de questions pendantes sur ce volet-là, je trouve utile que nous puissions entendre ses représentants en commission.

La **présidente**: Je prends note de votre demande.

*La réunion publique de commission est levée à 17.53 heures.
De openbare commissievergadering wordt gesloten om 17.53 uur.*